

ERDÉLYI FIATALOK

A romániai új magyar nemzedék folyóirata.

Szerkeszti: LÁSZLÓ DEZSŐ

V. évf. 1934. II. negyed.

Nyári szám.

Lapunk jelen számának elfogadása a sajtótörvény alapján az egész évfolyamra való előfizetési kötelezettséget jelent. Ha valaki az ötödik évfolyamban nem kíván előfizetők lenni, sziveskedjen lapunkat postafordultával címünkre visszaküldeni.

FŐMUNKATÁRSÁK: Balázs Ferenc, Biró Sándor, Debreceni László, Demeter Béla, Dsida Jenő, Haáz Ferenc, dr. Jancsó Béla, dr. Jancsó Elemér, László Dezső, dr. László Ferenc, dr. Parádi Kálmán, Pálffy Károly, dr. Szilágyi Olivér, Tonk Emil, Váró György, Vita Zsigmond.

TECHNIKAI SZERKESZTŐ: Haáz Ferenc.

KIADÓHIVATALI TITKÁR: László András.

TARTALOM:

László Dezső: Réalisan látó nagy magyarok családfája ..	37
Vita Sándor: Az erdélyi magyar fogyasztási szövetkezeti mozgalom	40
Dr. Oberding József: Az erdélyi magyar hitelszövetkezeti mozgalom	43
Dr. Jancsó Elemér: Társadalmi kérdések az irodalomban	47
Sisyphus: Egy erdélyi város	52
Balázs Ferenc: Népuralom vagy párturalom?	56
Debreceni László: Szempontok a falu igazi megismeréséhez	61
Pálffy Károly: Földműves ifjuságunk	65
Dr. Jancsó Béla: Falu-monográfiák	68
<i>Főiskolás élet. A Székely Társaság Főisk. Szakosztálya és az új főiskolás élet (Erdő Iános)</i>	71
<i>Pályaválasztás — elhelyezkedés</i> Pályaválasztási tanácsadó (László Dezső)	73
<i>Szemle</i> (Dr. Fogarasi Géza, Vita Zsigmond és B. S. közleményei)	74

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Cluj, Calea Marechal Foch (Calea Victoriei) 11. Székely Társaság helyisége. Kéziratok és a lap adminisztrációját érintő levelek a szerkesztőség, illetve a kiadóhivatal címére küldendők. Szerkesztőségi és kiadóhivatali órák naponta 12—1.

București tudósító: Dóczy Zoltán București II. Str. Sf. Voivozi 50.

Lapunk cluji megbízottai:

Ref. Kollégium: Miklós András. Ref. Theológia: Sipos Kálmán. Unit. Kollégium: Márk Ferenc, Ref. Szeretetház: Kórész Rózsi. Marianum: Kóri Manta. Unit. leányotthon: Bedő Boriska.

ELŐFIZETÉSI DIJAK: Belföldön főiskolai hallgatóknak félévre 40 Lei, egész évre 70 Lei, másoknak félévre 70, egész évre 120 Lei, Magyarországon; főiskolásoknak félévre 4, másoknak 7 P. Csehszlovákiában egész évre 40 csehszlovákiai dinár, Jugoszláviában egész évre: 70 dinár.

Magyarországi főbizományos: „Studium“ könyvesbolt, Budapest, Múzeum-körút. Magyarországi előfizetési díjak általa is beküldhetők. Csekszámla: 4041.

Nyomta a „Gloria“ könyvnyomdai műintézet Cluj, Str. Univ. 8. Telef. 4-70.

Reálisan látó nagy magyarok családfája

Irta : László Dezső.

Makkai Sándor Ady-könyve megismertetett Ady modern kritikai magyarságával. Adytól egy lépést tettem és próféciája általánosságaitól *Szabó Dezső* részletekbe világító zsenijének fénykörébe juttattam. Tetszett nekem az az ember, aki a világháború után a legkritikáibb és legeggyetemesebb magyarságot jelentette. Miután a jelenben megtaláltam az élő magyarság összes kérdéseinek reális és kritikai szemléletét s megláttam, hogy ez a nemzet-szemlélet még mindig idegen a ma élő, magukat igaznak tartó magyarok előtt, ennek a látásnak történelmi igazolást kerestem, mert azok, akik a mai kritikailag és reálisan látók magyarságát súlyos kritikával illették, mindig a történelem nagy erőt állították szembe ezek dekadenciájával. Legelőször *Bethlen Gábor*¹ magyarságában láttam meg a ma kritikailag látók őseit, azután *Széchenyi István*² vontam bele ebbe a szellemi rokonságba. Mialatt Széchenyivel társalkodtam, felismertem, hogy az ő kétszáz évvel idősebb igazi rokona *Gróf Zrínyi Miklós*³, az író-hadvezér. De amíg eljutottam hozzá, egy kis kitérőt kellett tennem, tavaly tartott „A falu jegyzője“ és az „Elsodort falu“ című előadásomban kimutattam, hogy a nagy liberális gondolkozású *Eötvös*⁴ látási módjuk teljes ellentéte mellett is milyen rokona a kritikában és az egyetemes magyar szemléletben Szabó Dezsőnek. A kitérő után most már egészen világos előttem a sor: Bethlen Gábor és Zrínyi Miklós a tizenhetedik, Gróf Széchenyi István és báró Eötvös József a tizenkilencedik, Ady és Szabó Dezső a huszadik században minden különbözőségük ellenére is egy szellemi vonalat jelentenek a magyarság életében.

Miben rokonok ezek egymással? Három közös elemet látok mindenik gondolat és cselekedet világában: *reálisan látják a magyar faj valóságos adott helyzetét, mernek vele szemben kritikát gyakorolni* s végül a magyarság sorsát beleállítják koruk *egyetemes európai helyzetébe*. Természetes dolog, hogy ezek a megegyezések a legnagyobb személyes és személyi ellentétek mellett állanak fent és kü-

¹ Lásd az író „Bethlen Gábor kereszttyén élete“ c. megjelent és „Bethlen Gábor halotti maszkiája“ c. ősszel megjelenő tanulmányát.

² Lásd az író „Akarom, tisztán lássatok“ c. könyvét.

³ Lásd az író előkészület alatt levő, ősszel megjelenő Zrínyi-tanulmányát.

⁴ Lásd az író ősszel megjelenő Eötvös-tanulmányát.

lönböző mértékig érvényesülnek bennök. Egyik az egyikben, másik a másikban lesz erőteljesebben uralkodó jellemvonássá, más és más formában is fejezik ki, mindig a koruk nyelvén, azt, amit magukban hordanak, hisz mindenik *modern magyar volt* a maga korában, világnézetileg, vallásilag, politikailag sokszor nyíltan is szemben állanak egymással, de mégis rokonok, mert egyféleképpen látnak nem világnézetük, de a világnézet mögötti életingerük kényszere folytán.

Bethlen Gáborban, éppen azért, mert a tényleges államvezetés gondját kellett hordoznia, több a reális látás, mint a sokkal kritikaibb Zrinyi Miklósban. Bethlen a magyarság egyetemes európai jelentőségét más európai népekkel való szövetség-keresésekben látja, a szervezett magyar erőt egy hatalmas európai láncba akarja bekapcsolni, Zrinyit tehetsége szárnybontásának megakadályozása sokkal inkább a magyar önerő meglátására kényszeríti, a Török Áfium elleni orvosságban az európai népeknek olyan jellemzését adja, amikor kimutatja, hogy a magyar csak önjerejéből tud megmaradni, amelyik jellemzés még mai napig is minden sorában igaz. Jó volna ezeket a sorokat ma is elolvasniok azoknak, akik a magyarság megmaradását, mint egy szépen alászálló sültgalambot másoktól várják, hogy a magyar erő szervezését végre igazán el tudjuk kezdeni.

Széchenyi és Eötvös egyformán éles kritikával nézik koruk magyar életét. Látási módjuk azonban szöges ellentétben áll egymással éppen ott, ahol a magyarság sorsának egyetemes kitekintését kellett megrajzolniok.

Széchenyi a magyarság felől indul el az egyetemesség felé, azt mondja, hogy a magyarságnak van létjoga Európában, mert még nem valósította meg mindazt, amit magával hozott. Eötvös azt mondja, hogy a magyarságnak bele kell kapcsolódnia a mai egyetemes európai átalakulás vonalába, mert különben elmaradottsága miatt fog elpusztulni. Széchenyi reálisabb volt, mert az itt adott helyzetből indult el, többet tett a tényleges cselekedetek síkjában a magyarságért, mert végzetesebbnek, mélyebb gyökerűnek látta a magyarság veszedelmét, mint Eötvös, aki azt gondolta, hogy a felvilágosítás eszközeivel meg lehet ujítani a magyarság életét. Széchenyi bűnöket és nem csupán elmaradottságot látott.

Ady felébreszt a magunkat naggyá álmódó álomból, Szabó Dezső pedig a felébredetteket rádöbbentí a valóságra. Ady élete csak a nagy rothadásnak lesz a szimbóluma, Szabó Dezső a kritikán túl a jövőndő magvait is hinteni akarja a magyar parlagba.

Milyen kérelhetetlen *kritikus* mind a hat. Néha azt hiszem, hogy Zrinyi vagy Széchenyi még maróbb, mint Ady vagy Szabó Dezső. Milyen szörnyű tragédia, hogy csak Bethlen, Széchenyi és Eötvös tudtak tényleg építeni is a kegyetlenül rájuk feszült kritikai dühön túl.

A tizenhetedik század építő magyarja az volt, aki a kor nyelvén: karddal és ágyuval tudott beszélni. A magyarság fizikai megmaradása a magyar fegyverektől függött. Bethlen és Zrinyi ezt világosan megismerték, ezért volt mindkettő a *katonailag szervezett nemzet követelője*.

A tizenkilencedik század első felének építő magyarja az volt, aki felismerte a nemzet polgári társadalomra való átszervezésének feltétlen szükségét. Kétszáz évvel ezelőtt a katonai, most a *társadalmi megszervezés* volt a reális feladat. Hiában akart Széchenyi a külső társadalmi formák megváltozásán túl gyökereiben újra épített magyarságot, az általa felszított lelkesedés jó részt csak külső formákat tudott megváltoztatni.

Ezt érezte Ady és Szabó Dezső s ezért omlott össze a Nagymagyarország álmában szunnyadó magyarság. Szabó Dezső a nemzetet a *magyar munka* véd- és dacsövetségében látja. Ez a mi szavunk, ez a mi századunk igazi magyar jellegje. Magyar az, aki dolgozik a magyarságért, mindenkinek legyen annyi joga, amennyit dolgozik s azok, akik csak magukat akarják magyar voltukból eltartani, akiknek nem a legnagyobb kötelességet is jelenti a magyar volt, azokat ki kell zárni ennek a népnek közösségéből.

Életük *tragikus összeomlásában* is mennyi rokonság van. Bethlenről, Zrinyiről és Széchenyiről egyaránt gyanítjuk, hogy élő magyarságukért gyilkolta meg őket a német kéz. Lehet, hogy Zrinyi és Széchenyi öngyilkosok lettek, mert belső világuk nem tudta elviselni a külső erők tehetetlenségre kárhozható nyomását. Tudták, hogy igazuk van s igazságukat minden más erő elgáncsolta; elzárták igazságaik megvalósításának útjától, mert tudták, hogy igazuk van. De akárhogy is volt, mindhárman tragikusan haltak meg s haláluk szimbóluma a magyar végzetnek mert:

„ki magyar földön nagy sorsra vágyik, rokkánva jut el az éjszakáig“.

Ady mondása legjobban saját magán teljesedett be. De az ő halála is lett leginkább szimbóluma kora magyarságának. Neki az általa rothadtnak ítélt régi Magyarországgal együtt kellett elomolnia.

Mennyi halálba jutott nagy terv és szándék! Milyen nyomorult nép, amelyiknek hiába voltak nagy emberei, mert azok, ha a maguk korukban túl is tudtak menni a meg nem értésen, mindig korán összeomlottak és mindig folytatás nélkül maradtak.

Ennyi nagy tragédia után csak egy reménység marad: még mindig várni azt, aki minden elődjénél hatalmasabban és győzelme-
sebben tudja ezt a széthulló népet lélekben egy célra összefogni.

Valahol valami hiba történt a tavasszal az unitárius tornateremben rendezett kuruc dalestély körül, mely nemzeti didaktikai szempontból évek óta egyik legfontosabb eseménye volt középiskolás ifjúságunknak. A Magyar Zenekonzervatórium, Tóth István művészete és Kovács Dezsőné tudása fogtak össze, hogy dalban, képbent, szóban két óra alatt megismertessék a magyar néplélek egyik legsajátosabb korának termését. Megrendezték a vetítettképes előadást a nagy közönségnek és külön a középiskolás ifjúság-

nak. És a kolozsvári magyar középiskolák közül nem voltak ott sem a piarista, sem a ref. kollégium növendékei. A rendezők azt mondják, hogy hívták őket, a kollégiumok azt mondták, hogy nem kaptak meghívást. Valahol tehát valami hiba történt, mert oly kevés magyar műveltséget kap ma egy magyar középiskolás, hogy nem-hogy elszaladni hagyni volna szabad ilyen nevelői alkalmat, de együttes összefogással minél szélesebb körűvé, minél átütőbbé kellene fokozni annak hatását.

J. B.

Az erdélyi magyar fogyasztási szövetkezeti mozgalom.

Irta: VITA SÁNDOR.

Minden új gazdasági rendszer társadalmi és gazdasági krízisek idején születik meg. A szövetkezeti mozgalmat a modern értelemben vett kapitalizmus és különösen a gépipar kifejlődése indította meg. Az ipari munkásságnak az ipariasodással együttjáró kizsákmányolása felébresztette az angol munkásban a vágyat, hogy önmagán segítsen és a társadalmi bajokat az altruizmus, a méltányosság és az igazságosság szellemében kísérelje meg orvosolni. A rochdalei érdemes uttörőkről tudjuk, hogy mind hívő keresztyének voltak és céljuk a krisztusi tanításoknak megfelelő társadalmi és gazdasági rend megteremtése volt.

A háború előtti Magyarországon ipari munkássággal és városi kispolgársággal abban az időben, amikor a nyugati államok szövetkezeti mozgalmai megindultak, még nem találkoztunk. A magyar földműves pedig, az ország lakosságának számban óriási többsége, tudásban, öntudatban, műveltségben még nagyon távol állt attól, hogy sorsának könnyítésére bármilyen szervezkedést is megindítson. Pedig helyzete alig volt jobb, mint a nyugati államok munkásának. A jobbagység igájából felszabadult ugyan, de helyette az uzsora rabságába esett. A természetellenes gyorsasággal kifejlődött kereskedelem a nyugati államokban nem ismert mohósággal nehezedett a falusi lakosságra. Ez a legnagyobbbrészt idegen, bevándorolt elemek kezében levő kereskedelem hívta életre a szövetkezeti megindulást, mely azonban nem magából a nép köréből indult ki.

Károlyi Sándor gróf volt az, aki kezébe vette a magyarság gazdasági megszervezésének kérdését és évtizedeken át példátmutatóan kitartó munkával és óriási anyagi áldozatokkal a magyar szövetkezeti mozgalmat életre hozta. Gazdasági téren ő az első magyar falumunkás.

Széchenyi szellem utóda. A nemzet megerősödését és felvirágoztatását a nép millióinak megerősítésében, felemelésében kereste és azt hirdette, hogy „nagyágunk az apró tűzhelyek százazreinek nyugalmán és meglegedettségén fordul meg“.

Károlyi Sándor párisi száműzetése alatt ismerkedett meg a szövetkezeti mozgalommal. 1885-ban megindítja a falusi nép szövetkezeti szervezését, 1886-ban megalakítja a Pestmegyei Hítelszövetkezetet. Munkatársaival, Hajós Józseffel, György Endrével, Bernát Istvánnal, Gróf Desewffy Auréllal, Dömötör Lászlóval, később Balogh Elemérrel és Meskó Pállal bejárja az egész országot, előadásokat tart, szervez és fáradságtalan munkájának eredménye az 1898-ban megalakult *Hangya szövetkezeti központ*. A cél a falusi kisembereket fogyasztási szövetkezetekbe tömöríteni és megvédeni az áru-uzsorától. De ennél messzebb menőleg a Hangya szövetkezeteknek egyik fontos feladata az volt, hogy a falusi gazdák nevelésének munkáját a kezükbe vegyék, hozzászoktassák egyöntetű, tervszerű,

saját anyagi és erkölcsi érdekeiért folyó társadalmi munkához és ez olyan helyeken, ahol jó kezekben volt a vezetés, gyönyörű eredményekkel is jár.

A szövetkezeli szervezkedéssel akart gátat emelni a falut mind jobban meghódító szociálista mozgalom egyoldalúságával szemben. Rá akarta nevelni a népet arra, hogy a maga kérdéseinek megoldásáról maga gondolkozzék, rá akarta nevelni az együvé tartozás és együttműködésre, takarékosagra, áldozatkésziségre, a közügyek iránti érdeklődésre és az azokban való kötelességszerű részvételre. Felismerte, hogy a *politikai szabadsággal hiába ajándékozzák meg a népet, ha nem nevelik rá arra is, hogy élni is tudjon ezzel a szabadsággal és fel is tudja azt használni a közös érdekében.*

Az alapítás évében már 17 Hangya szövetkezet működik, ezeknek száma 1900-ig 500-ra, 1911-ig pedig ezerre növekedik. Kis, két szobás lakásban kezdik meg a munkát, pár év múlva, 1904-ben már telket vásárolnak és 1906-ban már saját új székházában kezdik meg működését a Hangya központ. Időközben Nagyenyeden és Nagyszombaton kirendeltségeket létesít. 1910-ben kávépörkölőt, kötéilverő üzemet, asztalos és lakatos műhelyt, ládagyárat, só-, cukor- és fűszerőrlőt állít fel, forgalma és szövetkezeteinek száma pedig évről-évre szinte ugrásszerűen emelkedik.

A békeszerződéssel Romániához csatolt Hangya szövetkezetek száma 1919-ben körülbelül 600 volt, amelyek budapesti központjuktól elvágva, utmutatás, anyagi és erkölcsi támogatás nélkül állottak. Egyrésztük Bukarest felé kezdett tájékozódni, meg is találta ott a maga kapcsolatait és *az erdélyi magyarság gazdasági életéből kikapcsolódott.* Másik részük saját erején nem tudott megállni és felszámolt. A Hangya szövetkezetek előtt egy út állott nyitva: megállni a saját lábán. 1920-ban a volt nagyenyedi kirendeltség székhelyén megalakítják a romániai Hangya szövetkezetek központját, mint termelő, értékesítő és fogyasztási szövetkezetet 450 tagszövetkezettel, 919.500 lej lejegyzett üzletrésszel. A tagszövetkezetek száma azóta a román szövetkezeteknek román központokhoz való csatlakozása és az anyagi megalapozottság nélküli szövetkezetek felszámolása folytán 317-re apadt. Az alaptőke viszont azóta 7.684.772 lejre nőtt meg. A kötelékébe tartozó szövetkezetek üzletrésztőkéje 33 millió, tartalékaik 18 millió fölül vannak, tagjaik száma közel 100 ezer. Ez a 317 szövetkezet mintegy 1000 olyan ember létfenntartását biztosítja, vagy legalább is támogatja, akiknek nagy része erre a támogatásra ma jobban rászorul, mint valaha és akiknek működése a falura nézve nélkülözhetetlen.

Nagyenyeden kétemeletes székháza van a Hangyának, nagy áruraktárakkal, de raktárai vannak Aradon, Nagyváradon, Szatmáron, Marosvásárhelyen, Székelyudvarhelyen és Sepsiszentgyörgyön is. Alkalmazottainak száma 70-en felüli s ezeknek 10 millió vagy annal rendelkező nyugdíjintézete van.

A Központ a szövetkezetek áruellátásán kívül *állandó szövetkezeti nevelő és propaganda munkát is végez,* elsősorban 900 példányban megjelenő hivatalos lapja, a *Szövetkezés* útján, mely a szövet-

kezeti vezetőknek szól. Emellett havonta 16.000 példányban megjelenő néplapot is oszt ki tagjai között.

1929-ig a Hangya központ végezte a szövetkezeteinek ellenőrzését is. Az új szövetkezeti törvény értelmében megalakult 1929-ben a *Hangya szövetkezetek ellenőrző Uniója*, melynek feladata a szövetkezetek könyvelését, vagyonkezelését felülvizsgálni, a szövetkezeteket jogvédelemmel ellátni és különösen adóügyekben képviselni, új szövetkezeteket alakítani stb. Ezt a munkát az Unió 14 ellenőrén kívül 5 belső tisztviselő végzi.

Az utolsó években vezető gazdasági tényezők s az új nemzedék számos képviselője egyre erőteljesebben hangsúlyozzák, hogy a *szövetkezeti gondolatot az erdélyi magyarság gazdasági életének vezető eszméjévé kell tenni. A szélesebb szövetkezeti szervezkedés előfeltétele: a szövetkezeti közvélemény megteremtése.* Ma nem csak szövetkezeti közeposztályunk hiányzik, de a falusi tömegek sem öntudatosak. Legtöbb helyt azt hiszik, hogy a szövetkezet célja az olcsóság. A szövetkezetek jelentősége pedig sohasem az olcsóságban volt (már a rochdalei uttörők kimondták a napi áron való árusítást), hanem az arányos vásárlási visszatérítésben, ami a *legjelentősebb antikapitalista gondolata a szövetkezeti mozgalomnak*, de amit saját tőkék hiányában ma sajnos kevés szövetkezet nyújthat. Ahhoz, hogy a szövetkezet olcsón árusíthasson, olcsón is kell bevásárolnia. Ennek pedig egyedüli módja a nagytételekben való és készpénzvásárlás. Ehhez azonban *nagy tőkék kelleneek*, amikkel ma sem szövetkezeteink és éppen emiatt a Hangya központ sem rendelkezik. A tőkeerő elenyészően csekély a reánk váró súlyos feladatokhoz képest és ez az oka, hogy sok olyan feladatot, aminek fontosságát mindenki egyformán érzi (pl. értékesítés megszervezése) nem tud ma még megvalósítani a Hangya hálózata.

Annál nagyobb jelentőségű a *falusi kereskedelemre gyakorolt árszabályozó hatása.* A tisztességtelen kereskedelem letörése faluhelyen majdnem kizárólag a Hangya szövetkezetek nevéhez fűződik és ha papíron nem is mutatható ki, de mégis kétségtelen, hogy ezen a réven még ma is súlyos milliókat ment meg a falusi ember számára.

Ha a fogyasztási szövetkezetek jelentősége csak ennyi lenne, nemzetgazdasági jelentőségük már így is felbecsülhetetlen volna. De ugyanilyen nagy jelentőségű az a szerep, amit a szövetkezetek a *falusi népnevelés terén végeznek.* A szövetkezetet nem kizárólag gazdasági, hanem népnevelő intézménynek is kell felfognunk. Nemcsak azért, hogy szolidaritásra, a kis erők összetételéből származó előnyök okos felhasználására nevel, hanem a gazdasági ismeretek terjesztésének, a kereskedelmi tudás elsajátításának legjobb iskolája.

Az erdélyi magyarság fiatalabb nemzedéke rájött, hogy a *magyarság gazdasági talpraállítása is csak a faluból indulhat ki*, mert a falu gazdasági felemelése, megerősödése maga után fogja vonni a többi társadalmi osztályok helyzetének megjavulását is. A mi parasztunk azonban ma még primitíven gazdálkodik, nem tudja, mit és hogyan termeljen és még kevésbé azt, hogy mit hogyan és mi-

kor vigyen piacra, hogy terményéért a legkedvezőbb árat kapja meg. Szükség volna a termelés bizonyos fokú irántására és még inkább az értékesítés kérdésének megszervezésére. Ez csak szövetkezeti alapon lehetséges.

Micsoda lendületet adna szövetkezeti mozgalmunknak és micsoda erőt a falu életének, ha a falu gazdasági életének irányítása az ezzel hivatásszerűen foglalkozó fiatal, gazdaságilag képzett emberek kezében lenne! Ezt a kérdést csak *jelenlegi szövetkezeti kereteink kibővítésével lehet megoldani*. Csak, ha módot adunk szövetkezeteinkben gazdáinknak, hogy a szükséges kereskedelmi ismereteket és érzéket elsajátíthassák és csak ha bennük *meggyőződésé* tesszük a tömörülés, a gazdasági szervezethez szükséges tőkét össze fogják hozni. Az alap a fogyasztási szövetkezet kell legyen, mert a legkülönbözőbb társadalmi rétegek érdekei itt találkoznak össze leginkább és ezen a réven szinte észrevétlenül gyarapítható az a szövetkezeti tőke, melyik azután az értékesítés megszervezésére fordítható. De minden közgazdasági elmélet is azt mondja, hogy első a fogyasztás megszervezése és azután kell jöjjön a megszervezett fogyasztásnak a szervezett termeléssel való összhangba hozása. A fogyasztóknak egységes szervezetekbe való tömörítése a magyar ifjúság elhelyezkedése szempontjából is szinte beláthatatlan lehetőségeket jelent. Mai 317 Hangya szövetkezetünk nagyobbrészt csak szerényebb igényű boltosokat tud eltartani. Ha azonban az erdélyi magyarság kb. 400.000 háztartásának 4—5 milliárdos fogyasztása a saját szövetkezetein keresztül bonyolódna le, nemcsak többszázmillió megtakarítást jelentene ez, hanem jelentené *legalább 1000 magyar fiatalember elhelyezkedését is*.

Az erdélyi magyarság gazdasági jövője a falusi és városi lakosság szövetkezeti megszervezésében rejlik. Ezt a jövőt a maga eszközeivel szolgálni saját maga iránti kötelessége minden fiatal erdélyi magyarnak. És elsősorban kötelessége, hogy gazdasági és szövetkezeti tudást szerezzen és ezt a szövetkezeti tudást és meggyőződést igyekezzék a maga körének, falujának életében is hasznosítani.

Az erdélyi magyar hitelszövetkezeti mozgalom.

Irta: Dr. Oberding József György.

A magyar hitelszövetkezeti mozgalom nagyobb arányú kifejlődése akkor kezdődött meg, mikor az 1898. évi XXIII. törvénycikk alapján felállították az *Országos Központi Hitelszövetkezetet*. A törvényhozás az O. K. H. kötelékében alakult, illetve kötelékébe lépett szövetkezeteknek jelentős kedvezményeket biztosított améllt, hogy az O. K. H.-t oly nagymérvű hitellel támogatta, hogy az szövetkezeti hitelszükségletét megfelelő mértékben kielégíthette. Az O.

K. H. a szövetkezetek anyagi támogatása mellett irányítást és felügyeletet is gyakorolt a szövetkezetek felett, mert hiszen a szövetkezeteket nem szakemberek, hanem a tagok vezették.

A magyar hitelszövetkezeti mozgalom az O. K. H. felállítása után évről-évre nagyobb fejlődést ért el, úgy hogy Erdélyben és a Bánságban az imperium-átvétel idején már 664 hitelszövetkezet működött az O. K. H. kötelékében. Ezek az imperium-átvétel után a budapesti központjuktól való elszakadás folytán ugyyszólván teljesen megbénultak. Ujabb hitelek nem tudtak kapni, de nem tudtak hozzájutni a központnál elhelyezett betétjeikhez sem. Hogy tevékenységüket a megváltozott viszonyok között is tovább folytathassák, első sorban az elszakadt központjukkal szemben fennálló tartozásait és követeléseiket kellett rendezniök, azon kívül szükségessé vált számukra egy újabb központi kötelék életrehevása, mely a régi központ szerepének az átvételével munkájukat anyagi támogatásban és szellemi irányításban részésti.

Igy alapították meg az O. K. H. kötelékébe tartozott erdélyi és bánsági magyar hitelszövetkezetek 1920. év augusztus 29-én új köteléküket, a *Gasdaságt és Hitelszövetkezetek Szövetségét, mint szövetséget Kolosvár székhellyel*. A romániai magyar hitelszövetkezetek új központjába 403 volt O. K. H. szövetkezet jelentette be belépését, de a központ tevékenységét csak három évvel később, 1923. év augusztusában kezdhetette meg a kormányhatósági elismeretése, illetve a működési engedély megszerzése miatt.

A G. H. Sz. tevékenységét szövetkezeteinek az O. K. H.-val való elszámoltatásával kezdte meg. Megállapodott szövetkezetei követelésének visszafizetési módozataira nézve, melynek alapján azok követelésük egynegyed részét még az évben kézhez kaphatták. Ezen kívül a G. H. Sz. is folyósított kisebb kölcsönöket, úgy hogy a szövetkezetek ismét folytathatták régi tevékenységüket.

A több évi stagnálás után ismét megindult erdélyi magyar hitelszövetkezeti élet két nagy nehézséggel találta magát szembe. Az egyiket a pénz értékének devalválódása folytán összezsugorodott *alaptőke elégtelensége*, a másikat meg az állami támogatás és a törvényes kedvezmények hiánya képezte. A szövetkezetek alaptőkéje még mindig a békebeli, de papírértékű alaptőke volt, mellyel tagjaik hitelszükségletét nem tudják kielégíteni. Sajnos, a G. H. Sz., (melynek alaptőkéjét szintén a tagszövetkezetek jegyezték le) sem volt abban a helyzetben, hogy a nagyobb arányu és egyre fokozódó hiteligenylést kielégíthesse. Ezért a *szövetkezeti önségely* elvének az alkalmazásával erőteljes akciót indított a szövetkezetek alaptőkéjének a felemelése érdekében, mely örvendetes módon kedvező fogadtatásra talált és évről-évre emelkedett a szövetkezetek és evvel a központ alaptőkéje.

Azonban még ez sem volt elegendő a mindenkori hitelszükséglet teljes kielégítésére. A G. H. Sz.-nek a szövetkezetek visszszámítolási hitelét tőkeszegénysége folytán szintén reescont utján kellett kielégítenie, ebben a tekintetben azonban sem a bucaresti román szövetkezeti központ, sem pedig a Román Nemzeti Bank nem

jött segítségére, úgy hogy hitelszükségletét csakis a magánpénzpiacra, a vezető magyar pénzintézetektől szerezhetette be. Természetes, hogy a magánpénzpiacra beszerzett hitel oly drága volt, hogy a szövetkezetek sem tudták alacsonyabban kihelyezni kölcsöneiket, mint a magánpénzintézetek, ami csaknem elhomályosította a hitelszövetkezeti kölcsönök altruisztikus jellegét.

Az állami támogatás hiányát nem csak az állami hitel megtagadásában kellett érezniök a magyar hitelszövetkezeteknek, de nem részesültek abban az adózási, illeték- és egyéb törvényes kedvezményekben sem, melyekben a román szövetkezeteket részesítette az állam.

Ezt a kedvezőtlen elbánást egészen a nemzeti parasztpárt uralomra jutásáig kellett érezniök hitelszövetkezeteinknek, mely kormányra jutása után, az 1929. évi március 28-iki új szövetkezeti törvénnyel teljesen reorganizálta az ország szövetkezeti berendezkedését. Az új szövetkezeti törvény vezérelvét a szövetkezeti szervezet decentralizálása és a szövetkezetek pénzügyi támogatását és szellemi irányítását, ellenőrzését célzó központi tevékenység elkülönítése képezte. A törvény szerint a szövetkezetek vidékenként és fajták szerint federálékba tömörülhettek, amely federálék feladatát a szövetkezetek anyagi támogatása képezte az újonnan felállított bukaresti Központi Szövetkezeti Bank útján. A szövetkezetek irányítására és felügyeletére pedig külön ellenőrző uniókat kellett szervezni, melyek a Román Nemzeti Szövetkezeti Hivatal alatt működnek. Az új törvény a kisebbségek régi központjait elismerte a törvény szellemének megfelelő federálnak és így a G. H. Sz. mint a magyar hitelszövetkezetek pénzügyi központja továbbra is fennmaradhatott és folytathatta régi tevékenységét. A G. H. Sz. kötelékébe tartozó szövetkezetek szellemi irányítására és ellenőrzésére pedig a törvény kívánságainak megfelelően az 1930. évben megszervezték köteléküket „Szövetség” Gazdasági és Hitelszövetkezetek Ellenőrző Uniója név alatt. Miután a G. H. Sz. a törvény kívánalmainak eleget tett, részesevé vált a szövetkezeti törvény kedvezményeinek, mint az adó, illeték és egyéb kedvezményeknek, állami hitelben azonban máig sem részesült.

Sajnos az új törvény előnyeit a közbejött gazdasági válság s különösen a hitelválság következtében nem sokáig élvezhették szövetkezeteink, mert a mezőgazdasági adósságrendező törvények hosszú időre megbénították és megbénítják a hitelszövetkezetek működését. Mikor a mezőgazdasági válság bekövetkezett, a G. H. Sz. a mezőgazdasági és ipari termelő és értékesítő szövetkezeti szervezkedések előmozdításával is igyekezett az erdélyi magyarság segítségére jönni.

A tejszövetkezeti szervezkedést a Székelyföldön kezdte s ma már mintegy 70 tejszövetkezet működik a központ kötelékében. A tejszövetkezet terményeinek a jobb értékesítése céljából 1932. évben Siménfalván egy központi értékesítő szövetkezetet állítottak fel, mely termékeit főleg Bukarestben helyezi el.

Nagy gondot fordított a hitel mellett tagjai általános gazdasági érdekeinek az előmozdítására. Így nagyban támogatta a szövetkezetek mezőgazdasági gép, tenyészállat, nemesített vetőmag és műtrágya beszerzését, hogy a tagok belterjes mezőgazdasági termelését előmozdíthassa stb.

Az ellenőrző unió kötelékében ezidő szerint 380 szövetkezet működik, ebből 294 hitel-, 71 tej-, 1 baromfi-, 5 mezőgazdasági, 1 fürdő-, 1 kertész-, 2 cséplő-, 1 földgáz- és 1 erdőkitermelő szövetkezet. A finanszírozó központ kötelékébe ezek közül 321 szövetkezet tartozik, amelyek fejlődéséről az alábbi statisztika nyújt tájékoztatást:

	1924	1925	1926
Szövetkezetek száma	289	294	290
Tagok száma	81.182	86.204	86.071
Üzletrészek száma	180.902	216.923	257.341
Üzletrészek értéke	10,326.325	12,843.300	18,442.650
	1927	1928	1929
Szövetkezetek száma	290	280	278
Tagok száma	86.068	88.680	94.702
Üzletrészek száma	315.913	386.715	479.625
Üzletrészek értéke	22,135.700	27,271.500	34,358.100
	1930	1931	1932
Szövetkezetek száma	315	312	321
Tagok száma	97.027	101.735	102.968
Üzletrészek száma	567.400	—	—
Üzletrészek értéke	41,403.450	52,600.608	52,368.750

A G. H. Sz. alaptőkéje 1923-ban még csak 845.900 lejt tett ki, az 1932. évben már megközelítette a 10 millió lejt. Legmagasabb betétállománnyal az 1930. évben rendelkezett, amikor a betétek összege a központnál meghaladta a 16 millió lejt, a tagszövetkezetek betétei viszont mintegy 322 millió lejt tettek ki. A központnál kihelyezett kölcsönök összege ezidő szerint 59,800.000 lejt tesz ki, míg a köteleki szövetkezetek kölcsön-kihelyezései 415,419.000 lejre rugnak.

Érdekes megemlíteni, hogy a Román Nemzeti Szövetkezeti Hivatal statisztikai adatai szerint a román hitelszövetkezetek 1,674.000 lejt kitevő tőke középarányosával szemben a magyar hitelszövetkezetek tőke középarányosa 1,949.000 lejre rugtak az 1931. évben. Az egyes szövetkezetek taglétszámának a középarányosát vizsgálva pedig az tűnik ki, míg a román szövetkezetek taglétszám középarányosa 210 fő, addig a magyar hitelszövetkezeteké 247 fő volt az 1931. évben.

Ha tekintetbe vesszük azokat a nehéz körülményeket, melyek közepette az erdélyi magyar szövetkezeti mozgalom az imperiums átvétel idején megindult s azokat a mostoha viszonyokat, melyek mellett tevékenységét folytatta, megállapíthatjuk az általános előrehaladást és fokozatos megerősödést. Sajnos, az utóbbi évek súlyos gazdasági válsága egyidőre megakasztotta hitelszövetkezeti mozgalomunk továbbfejlődését, de remélni kell, hogy az adósságrendező törvény által előidézett veszteségek kiheverése és a hitelélet visszaállítása után szövetkezeteink még nagyobb szerepet fognak betölteni a jövőben, mint a múltban.

Társadalmi kérdések az irodalomban

Irta: Dr. Jancsó Elemér.

Az elmúlt tizenöt év alatt erdélyi magyar társadalmunk vezető rétegeinek életében egyre döntőbb jelentőségűvé kezd válni az az irodalmi intellectualizmus, amelyet a váratlanul és nagyvonalúan kifejlődött erdélyi irodalom táplál és növel nagyra. Gazdasági és politikai elnyomottságunkban egyedül az irodalom az a terület, ahol a magyaság erején felülít, sokszor igazi értékeket is alkotott. Lira, regény, dráma, és elbeszélés annyi termett és terem ma Erdélyben, hogy az egymagában véve versenyezhet nem egy kis nép irodalmával. A magyar kisebbség gazdasági letörése és irodalmának szinte szükségletein túlmenő fellendülése nem egy olyan kérdést vetettek fel, amelyek az ifjuság és a művelt magyar olvasóközönség előtt megvitatásra várnak. Ezuttal egy közkeletűs elterjedt erdélyi éseurópai irodalmi felfogást akarok megvitatni, amelyik a szépség „elefántcsonttoronyába“ húzódva vissza a művészet társadalmi összefüggését és hivatását tagadja.

Irodalom és társadalom! Két olyan széles terület ma, amelyet még a képzelet szárnyán sem lehet bejárni, a tudomány mérlegén „racionálisan“ felmérni, pedig csaknem lehetetlen. De ha a szociológia és esztétika ma elért eredményei alapján tiszta képet nem is alkothatunk magunknak az irodalmi jelenségek összességéről mégse lesz érdektelen néhány olyan összefüggésre rámutatni, amik a mindenkori társadalmi adottságok és az azokból kinövő nemzeti irodalmak között fennállanak. Tőlünk erdélyiektől látszólag távol álló kérdések ezek, de elméleti tisztázásuk gyakorlati haszna elvitathatatlan, mert csak a szigoruan tudományos világszemlélet biztosíthatja azt a tisztánlátást amelynek szükségessége alól az erdélyi irodalom sem képezhet kivételt.

Kezdjük vizsgálódásainkat mindjárt az irodalom két alkotó elemén: a formán és a tartalom, amelyek csak társadalmi szempontból, a szociológia módszerével érthetők igazán meg. Bármilyen különösen hangzódjék, de a költői művek formái, kifejezési eszközei a legtársadalmibb jelenségek. Minden kor és minden társadalmi környezetet kialakít bizonyos gondolkodási formákat és a kortól és környezettől meghatározott műfajokat. Az irodalomnak önmagáért valóságát hirdető előszeretettel hivatkoznak a formákra, mint „örök princípiumokra,“ melyek a bennük rejlő tartalomtól függetlenül hatnak a szépség, a tökéletesség, a szimmetria önmagában is megkapó eszközeivel. Az esztétikai és szociológiai tudományos vizsgálódás azonban ma már ezt az illúziót is eloszlatta.

Az irodalmi, festészeti és szobrászati formák szintén változnak és ugyancsak összefüggésben állanak korukkal, csak hogy ez a változás sokszor olyan lassu, hogy a fejlődése előretörése, mozgása csupán egy nagyobb korszakon belül vehető észre. A tartalom, az irodalom kifejezési módjának másik nagy alappillére szintén csak a szociológia segítségével mérhető fel. Minden forma bizonyos mon-

danivalót takar és vannak formák és tartalmak, amik korok és társadalmak szerint egymást tételezik fel, egyik a másik nélkül nem képzelhető el. Az irodalomban a nagy iskolák: klasszicizmus, romantizmus, realizmus és materializmus csakúgy érthetők igazán meg, ha a mögöttük álló társadalmak adottságaiból próbáljuk azokat megmagyarázni.

Társadalmi jelenség a nyelv is, az irodalom közvetítő eszköze olvasó és író között. A nyelv mint minden más társadalmi jelenség szintén változásnak van alávetve. A nyelv változásaival nagyon sokat foglalkozott már a magyar nyelvtudomány, de a nyelv és a társadalom nagy összefüggéseire még alig alig mutatott rá. Pedig a nyelv minden nemzetnél csak az illető nép társadalmi fejlődéséből és e fejlődés fokából érthető meg. A nyelvek elmaradottságának, vagy kifejltségének legfőbb megmagyarázója a termelési és osztályviszonyoknak az a stádiuma, amelyben az illető nyelvet beszélő nép van. Miért volt oly elmaradott a magyar nyelv a XVIII-ik század végén és miért csak akkor dőbennek rá íróink erre a nagy nyelvi szegénységre? Azért, mert a polgárisodás Európaszerte előretörő folyamatában hiányzott, illetőleg csirájában volt még csak meg a magyar polgárság. A kapitalizmus Magyarországon még ismeretlen volt, de ugyanakkor a szomszéd nyugati államok erős polgárisodása és a kapitalista termelő mód ezernyi új szükségletei már olyan szellemi struktúrát teremtett meg, amelyik a magyar nyelv és szellemiség akkori viszonyaival összehasonlítva méltán az elkeseredés érzését keltették a külföldet néző íróinkban. Széchenyi, Eötvös már tudatosan a magyar polgári világ megteremtésének szolgálatában állanak és nyomban meg is teremődnek a kapitalista fejlődés feltételes Magyarországon. Munkájukat az írók tudatosítják és mélyítik ki. Elsősorban az új élet eszményeit tűzik ki, másodsorban a nyelvet a társadalom már megváltozott és állandóan növő új igényeihez szabják. A magyar nyelv hallatlan gazdagodását 1780 és 1918 között valóban nem is érthetjük meg, ha azokat az új termelési viszonyokat nem vesszük tekintetbe, amelyek a magyar társadalom alapstruktúráját változtatták meg, új társadalmi osztályokat hoztak létre és a fejlődésnek a régítől egészen elűtő ütemet diktáltak. Egy író nyelvét vizsgálva természetesen nehéz észre venni a társadalom és az illető író nyelve között mély összefüggést is, de az írók csoportját, irányait nézve a különbség már megkapó és szembeszökő.

A nyelv azonban ép úgy nem egységes mint az a társadalom, amelynek szükségletét fejezi ki. Itt is a mindenkor társadalmi osztályösszetétel a döntő. Más a nemesség, más a parasztság, a polgárság és végül más a munkásság nyelve. Magától értetődő, hogy nyelvtani szerkezetében, a mindennapi élet szavainak tekintélyes, sőt nagy többségben több az egyezés, mint a különbség, de éppen a nem egyforma társadalmi életmód hozott és hoz ma is létre nyelvi különbségeket és okozza a nyelvfejlődés hol öntudatlan, hol tudatos harcát, amikből győztesen mindig a mindenkor uralkodó rétegek nyelvhasználata kerül ki, de csak addig, amíg a társadalmi harcból folyó fejlődés újabb rétegeket és ezáltal újabb és fejlettebb nyelvet hoz létre.

Elhanyagolt terület az *olvasóközönség* vizsgálata is. Az író mindenkor szükségleteket elégít ki és egyszersmind a fejlődés törvényeit követve új szükségleteket teremt. Az irodalom fejlődése tehát csak ebből a kölcsönhatásból, az író és az olvasó állandóan változó viszonyából érthető meg. De az olvasóközönség vizsgálata se könnyű. Kik az olvasók? Nehezen állapíthatjuk meg, mert összetételük, számuk, ízlésük mindenkor más és más. De ez a nehézség nem menthet fel bennünket az irodalom és társadalomtudomány azon közös követelésétől, hogy az irodalom százados fejlődése folyamán megvizsgáljuk az irodalom olvasó taborát, az olvasók társadalmi viszonyait, ízlését, kulturáját és követelményeit az írókkal és az irodalommal szemben.

Az irodalom két alapvető tényezője az író és az olvasó. E kettő együtt alkotja az irodalmi életet, kölcsönhatása az irodalom továbbfejlődését. Helytelen és hazug tehát a *l'art pour l'art* álláspontja, hogy az író függetlenítheti magát korától, olvasóitól és az őt környező világ harcai felett álva csupán a szép kultuszának élhet. Olyan illúzió ez, amit pillanatnyilag önmagával, elhitethet a költő, de ezen egyéni, és csupán némely író sajátos társadalmi adottságaiból magyarázható életszemlélet sohasem volt és sohasé lehet az életet normálisan élő olvasók egyre növekvő taborának normája. Az irodalomtörténet nálunk elsősorban, sőt legtöbbször kizárólag csak az író művét és annak esztétikai értékét vizsgálta. Pedig az irodalom, az író és olvasó, tudományosabban szólva az író és társadalma közti viszonyból érthető csupán meg. Valamely nép multjának, vagy szellemi életének vizsgálatánál nem elégedhetünk meg a „szellem óriások“ az élet felé emelkedő „magányos csúcsok“ vizsgálatával mintahogy azt Babits Mihály tette európai irodalomtörténetében, hanem a „szürke írők“ és „szürke tömegek“ ízlését, kulturáját, kifejezni vágyódását is tekintetbe kell vennünk. Az irodalomban epügy, mint a társadalmi élet minden terén, egymással szemben álló osztályok, ízlések, ideológiák küzdelme látható. Ez a küzdelem, amely osztályok, fajok és ezeken belül ismét egymástól elkülönülő csoportok között folyik, az irodalomban is nyomot hagy. Minél nagyobb egy nép, vagy földrész műveltsége, annál tudatosabb a küzdelem és annál inkább visszatükrözi azt és a harc sodrába áll maga az irodalom is. A szellemi élet legtöbbször az uralkodó társadalmi osztályoknál a legfejlettebb. A feudalizmus korában a nemessegnél, a XIX-ik században a polgárságnál, a nemzeti kisebbségeket elnyomó államoknál az uralkodó fajnál. Mihely a társadalmi erők összetétele megváltozik, az egykori uralkodó rétegek kulturális ereje is csökken és ha az a vele szemben álló nemzet, vagy osztály elnyomása nem enyhül, lassanként a kulturális alacsonyabbrendűség állapotába süllyed. Természetesen mindenkor éltek és élnek az irodalmi ellenerek is. A harc több-kevesebb tudatossággal folyik és néha az irodalomban győz már egy új világfelfogás mielőtt a mögötte álló társadalmi osztály, vagy nemzet akarata a politikai hatalmat megszerezte volna. Az irodalom tehát megelőzheti egy új világsszemlélet hatalomrajutását, de nem minden esetben előzi meg.

Ha igen, úgy hatalmas fegyvertárs, elsőrangú harcieszköz valamely világnézet ellen, vagy mellett. A francia forradalmat megelőzőleg Rousseau, Voltaire, Montesquieu és az Enciklopédisták már előkészítették a talajt a polgári életszemlélet számára és velük szemben alig akadt az irodalomban a nemesi világfelfogásnak védője. Pedig a nemesség még uralmon volt, hatalmát, előjogait megdönthetetlennek tartotta és nem hitt a földi dolgok „változandóságában“. A szellemi élet vezetése, a tömegek szimpatiaja már az 1760-as évektől fogva Franciaországban a polgári élet elképzelt és addig nem élvezett jogait kívánó és sokszor üldöztetési ellenére is forradalmilag követelő írók mögött áll, de a politikai hatalmat és az írók rendszertelen s néha bátoratlan gondolatait az életbe csak 1789 világot formáló eszményei vitték át. E példákat szaporíthatnánk. Az irodalomtörténet gazdag anyagot nyújt arra, hogy az egymással szemben álló faji, vallási és osztályideológiák mikor sorvadtak el, vagy mikor, hol és milyen körülmények hatására maradtak uralmon. A magyar irodalom népies-nemzeti kora a magyar polgárság uralmát készítette elő. Eszményei egy korszak nemzeti akaratának és uralomratorésának szellemi tükörképei. Harcieszközők a szépség lepleiben és felhasználásával egy addig elnyomott nép és társadalmi réteg felszabadulása érdekében. Mihelyt a felszabadulás megtörténik és nyomában 1867 után átalakul az egész magyar társadalom összetétele, megváltozik az irodalom is. A régi eszmények, kifejezési módok lassanként eltűnnek, erejüket veszítik, fölöslegessé válnak. Észrevétlenül eltűnnek és a mélyben alig-alig láthatóan felvonulnak az ellenerők, megkezdődik az új harc az új kiegyenlítődsére.

Ady korszaka már a ma életünkben zajlott le. Szabó Dezső és az erdélyi irodalom hétköznapi témáink voltak. Ehelyett hadd lássuk, hogy az irodalom hogyan nézi ma a múlt és jelen előtte elvonnuló folyamatát? A magyar irodalomtörténetírásban két irány folytat élet-halál harcot: a pozitívista és a szellemtörténeti. Az egyik a múlt évszázad második felének még ma is eleven hagyományaiból táplálkozik és azt vallja, hogy az irodalom multját csak a költői művek formai és tartalmi sajátosságainak objektív és a legkisebb részletre is behatólv vizsgálata tudja tisztázni. A szellemtörténeti iskola a fősúlyt nem az új adatok felkutatására fekteti, hanem az írók és irodalmi irányok nagy összefüggéseinek magyarázatára. Közel félszázados *ultra* támaszkodva a pozitivisták iskolájuk minden elsőkélyedettsége ellenére is nagy eredményekre mutathatnak rá. Az ő érdemük, hogy ma a magyar irodalom multjának jóformán nincs olyan területe, ahová kutató módszerük lámpása ne vllágitott volna be.

De ugyanakkor az új tudományok itélőszéke előtt egyre inkább elégteleneknek kezdenek látszani adataik. A részletproblémák tisztázásába való elmerülés nem adott választ az irodalmi élet nagy kérdéseire. Ehelyett az analízis a szintézis szellemét ölte meg. Nincsenek műfaj történeteink, nem ismerjük még nagy vonalaiban sem irodalmi iskoláink fejlődését és csak most kezdünk belepillantani a szellemtörténeti iskola révén azokba a nagy összefüggésekbe, amik a magyar és világirodalom között fennállottak. Az alig

két évtizedes *multra* visszatekintő magyar szellemtörténeti iskola érdeme, hogy mindezekre próbált és próbál választ adni. Két nagy munka jelzi e két iskola eredményeit Pintér Jenő 7000 oldalas irodalomtörténete amely összegezi a pozitivistá irodalomtudomány eddigi összes eredményeit és Szerb Antal jóval kisebb, mindössze félezer oldalas kézikönyve, mely az eddigi adatok alapján a magyar irodalom nagy összefüggéseinek magyarázatát tűzre ki célul.

A harmadik irány az irodalomszociológia egyelőre mostoha gyermek a magyar földön. Bár Szerb Antal kacérkodik vele, szempontjai, módszerei csak részben érvényesülnek nála és az előbbi két iskola kutatásaiban. Pedig a szociológiai szempontokat kereső magyar irodalomtörténetírás multja még a háboru előtti évekre nyúlik vissza. Már az 1910- es években hangoztatja Lukács György a „Megjegyzések az irodalomtörténet elméletéhez“⁴ c. tanulmányában, hogy „Az irodalomtörténet szintézise új, organikus egységben egyesítése a szociológiának és esztétikának“. Ez csak az állandót keresi azokban a jelenségekben, amiket irodalmiaknak szoktunk nevezni, az csak a változásnak leírását és annak okait. Az irodalomtörténet elé az a paradox feladat van állítva, hogy e két szempontot egyesítse, keresse az állandót a változóban és a változót az állandóban; keresse az esztétikai abstrakcióban megfogalmazott formák fejlődési lehetőségeit, útjait, tendenciáit és egyszersmind az egyes irodalmi művek és hatásaik ezerfelé ágazó szövevényében az állandót, a visszatérőt, a törvényszerűt“. Lukács György módszertani elveit több nagy munkában próbálta alkalmazni és igazolni. „A modern drámáról“⁵ írt hatalmas műve csak azért nem hatott a magyar irodalomtörténetírásra, mert a külföldi drámáról szól. Ha Lukács véletlenül a magyar irodalom valamelyik korszakát dolgozza fel a fenti módszerrel, úgy hatása bizonyára nem maradt volna el.

A szociológiai módszer és életszemlélet sokak szerint egyoldalú világnézeti lekötöttséget és állásfoglalást jelent. Ezt a nálunk magyaroknál nagyon elterjedt és csupán a tudatlanságból magyarázható felfogást, amely szerint a szociológiával való foglalkozás a marxizmussal való egyetértést és a polgári életszemlélet tagadását jelenti, Szerb Antal idealista felfogású irodalomtörténete cáfolja a legeklatánsabbul meg. A társadalmi jelenségek és az irodalom társadalmi vonatkozásainak vizsgálata kétségtelenül kiindulhat, vagy eljuthat a marxizmushoz, de ugyanúgy elérkezhetik és mint ahogy Németország és Olaszország látjuk el is érkezett a faszizmushoz is. A szociológia tehát csak eszköz, módszer, de azt irodalomban való felhasználása nem vezetí szükségképpen világnézethez, csupán a tények objektív és teljes megmagyarázása vonhat maga után ilyen vagy amolyan világnézeti állásfoglalást.

Helyes tehát Lukács György fent vázolt módszere amellyel az irodalmat a képzelet világából a való világába hozza le és a legmeg-

⁴Megjelent az Alexander Bernát emlékkönyv 388—421-ik oldalán.

⁵Megjelent a Kisfaludy-társaság kiadásában két kötetben, Bpest 1912-ben.

foghatatlanabbnak látszó költői jelenségeket is az ész és tudomány lámpása elé állítja. Alap gondolata amitől ma is oly szívesen eltávoloznak irodalmi életünk feldolgozóit, az, hogy úgy az író, mint az olvasó társadalmi erők alkotó eleme, hatásokat vesz fel és hatásokat közvetít. Az irodalom tehát „közlés“ mely „egy társadalomban élő tehát társadalmi hatásoknak alávett embertől megy“ „szintén társadalmi hatások alatt élő emberek felé.“ „Az izoláltan állás éppen olyan szociológiai tény, mint a divattól felkapottság.“

Az esztétikai szempontok túlzói gyakran hivatkoznak arra, hogy egyedül a forma az ami művészivé tesz valamely munkát és éppen ezért a tökéletesen kifejezett és művészi formákba öntött tartalom tartozik csupán az irodalom fogalma alá. Ezt a felfogást támadni sem érdemes. Hogy a kifejezés tökéletességére való törekvés és annak részbeni elérése tesz valamely művet művészivé, az természetes, de mindez társadalmi tény és csupán a társadalom mindenkori adottságaiból magyarázható meg. A ma egyre racionálisabb világában az irodalom se „misztikum“ többé az írók pedig nem állanak az élet felett és nem alkotnak „előjogokat“ élvező írói rendet, ők is a megvetett „tömeghez“ hasonlóan társadalmi folyamatoknak vannak alárendelve és mert nekünk és értünk írnak, jogunk van írásukat megbírálni, mondanivalóikat a mi életünk szomorú valóságával összehasonlítani és kimondani felettük ítéletünket. Ez az ítélet nem egyforma. Vannak akiket a formák megkapnak és kielégítenek, de lesznek olyanok, akik a mondanivalókat fogják lázasan keresni és a szépség csillogása sem vakítja majd el tisztánlátásukat. Az irodalom is viszonylagos, de az olvasó izlése és az ítélet is, amit alkotnak színérén relatívok. Ezért kell mindenben és mindenütt a tudomány módszeréhez fordulni, hogy az emberi társadalom változó folyamatait közt legalább azt a viszonylagos látásmódot és igazságot tegyük magunkévá, amely a haladás ügyét szolgálja!

Egy erdélyi város.

Marosvásárhely : székely főváros. Legalább is ez a köztudatba átment elnevezés. Jó adag jó akarat kell hozzá, hogy elfogadható legyen. Városnak ugyan város, de székelynek a Brassó és a regát felé néző Csík, Háromszék és Udvarhelyhez képest nem eléggé, jóformán nem is székely, főnek meg épen nem főváros. Hacsak nem azért, mert valamikor réges-régen közvetlen a világháború előtt tényleg volt itt egy fő, aki a várépítő Borsós Tamás óta álombaszunnyadt mezővárosból idegeneket bámulatba ejtő, komoly szellemi gócpontot faragott tényleges fővárosi köntőssel. Ez a fő ma is néha mementoként, a leomolthatatlan Sphinxek öntudatos titokzatosságával szegzi olykor acélos tekintetét alkotó szellemének monumentális alkotásaira. Neve Bernády.

. . . A közelmúlt várospolitikai sarktétele még az általános magyar többség volt. Az Országos Magyar Párt egykori helyi elnökének,

Jaross Béla apátplebános urnak volt bátorsága először nyilatkozatban leszögezni, hogy az a bizonyos tulnyomó többség — legenda — jó-hiszemű rege.

Támadták érte. Akkor, nyolc év előtt. Lehet, hogy az akkori támadóknak igazuk volt. Ma — Jarosznak van — ebben — igaza.

. . . Vagy talán? a népkönyhán, ott feltétlen megvan garral hirdetett többségünk. Hiánytalan és évről évre növekedő számban. Hasonlóképen kontárosodó kisiparosságunkban és munkásságunkban is. De azután? ?

Nyolcvan ügyvédből huszonöt-huszonnyolc magyar ügyvédet, hetven orvos közül tizenegy magyar orvost találunk, amely utóbbi számba állítólag három száz doktor is beleértendő. S így tovább a kereskedelmi és szabad pályák vonalán, míg a városháza, megye, pénzügy, törvényszék négyezer lejen felül javadalmazott állásaitól kezdve felfelé, majd kivétel nélkül elmondhatjuk Könyves Kálmán-nal együtt: De strigis, qae non sunt. Tehát róluk se tétessék említés.

. . . A helyi újság különleges termék. Több kiadvány viseli a napilap címét. Egy lejért mindig mindenütt kapható. A jóigyekezetet nem szabad tőlük elvitatni. Tudna különb is lenni, nem csak néhány lelkes újdondász és más munka híján való nyomdász jobb ügyhöz méltó buzgalmu, hősi vállalkozása. Olyan ez a sajtó, amilyen egy bani befektetés nélkül háromszáztól — kétezerig terjedő napi példányban egy lejes számonkénti árért lehet. Ki jobbat követel, csinálja utánnuk! Mert vannak, akik jobb sajtót követelnek. Csak azt a bizonyos nagy magyar napilapot nem akarja senki megcsinálni. Aminek pedig olykor-olykor halvaszületett hozsannát kiáltanak. Ez a sajtó nem felelőtlen ledorongolást, hanem szigorú bírálatot érdemel. Erős, kemény bírálatot! Mert tud ez a sajtó igen sok színben játszani. Komisz kis helyiérdekű viharokat felkavarni egy pohár vízben. A magyarságot évek hosszú sorára két-három egymást maró táborba szakítani! Tud ez a sajtó félhangon bár, de oroszlánként nyikkantani, mérges kuvaszként önmagával marakodni az olvasók nem kis épülésére.

Ha már újságírásról beszélünk. Újságíró ballag az ügyészség felé. Ruhája kopott, borotvátalan, mögötte rendőr. Le van tartóztatva. Cikkében izgatást láttak. Elitették. Ítélete jogerős. O, nem fogházra. Csak nyolcszáz lejre. De neki annyi sincs. Kölcsön nem kapott. Kénytelen leülni. — Tizenhat napot. Már vinnék is. — A fogházba. — De egy lézengő ügyvédjelöltnek feltűnik. Hisz sajtó-amnesztia van! Az újságíró még nem tud róla. A kísérő rendőr sem. Kihallgatást kérnek az ügyésztől. Az ügyvédjelölt bemegy. Az újságíró öt perc alatt szabad. Ilyen fogyatékosan ötletszerű a kisebbségi újságíróvédelem.

. . . Sok a nyugdíjas. Ötventől felfelé. Nemcsak a pénzügyigazgatóság előtt. A kaszinóban és egyéb erkölcsi testületek választmányáiban is. Általában jó ötvenesek viszik a harmincasokat illető díjazt és terhet. Az utánpótlás hiányzik vagy erősen gyér. Igaz ni

a tizenöt hiányzó korosztály fájó valósága. Azé a tizenöté, amely ifjúsága virágjában még virágosabb katonavonatokon vagy kevésbé vig repatriáló vonatokon ment el örökre.

Pedig vannak fiatalok. Sokan! Ha egy fikarcnyi állás betöltéséről van szó valahol — rengetegen. Harmincöt körül és alatta le egész huszig. Ifjúsági csoportot is akartak alakítani. A Magyar Párt keretén belül. De a Központi elnöki tanács csak a harminc éven aluliakat tartja az ifjúsági csoportba valóknak. Élettanilag igaza van. Korszaktanilag és kórszaktanilag azonban nem. Az életkorhatárok eltolódtak, nem egészséges dolog ez, de számolni kell vele. A politikában is! Az ifjúsági csoport tehát nem alakult meg. Előreláthatólag nem is fog megalakulni, legalább is a tervezett nagy méretekben. Ellenben van ifju iparosok önképzőköre, katolikus, református legényegyletek és leányszövetségek, tanoncdalárda. (Ez utóbbi az országban egyedüli valami, egy derék tanítónak *Kakucs Györgynek* az érdeme) Van azonkívül a kolozsvári Kárpát Egyesületnek egy népszerű fiókja és számos sportegyesület. Mindannyi világnézet, gondolatkör, munkaterv, elnökség és kassza.

Az ifjúság pedig mindezek között — hányódik, vergődik, vérzik és marad mindenben igen „fiatal” egészen az őszhajszálig. Különösen az értelmiség. Az futott a legkeservesebb zsákutcába. Ime: jogi doktor és novellairó, ma jó kőműves mester; leépített bankosok vendéglősök, trafikuskok. Leépített mérnök három évet üzletben, pult megett bőjtől, míg állását becsületesen visszaverekedi. Érettségizett műasztalos a végén mégis theológiára fanyalodik; az egykori nyomdász ma ügyvédjelölt; az atya még városi pap, a fiu kőműves; az apa még a megyénél tisztviselő, a fiu magasan képzett és mégis kontár rádiószereelő; az apa még uradalmi intéző volt, a fiu géplakatos. Ne dicsekedjünk ezekkel. Ez nem Amerika. Kényszerhelyzetek. Átmenetek, amelyek egy nemzedékre szólnak. Nevetséges itt jól felfogott gyakorlatiasságról beszélni. Az életosztón kétségbeesett vergődése ez. Ki tudja meddig? Mert a holnap még bizonytalanabb.

. . . A városban átlag háromszáz, háromszázötven figyermek születik évente. Ezekből valószínű, hogy kétszázötven, vagy még több nagykoru is lesz. Mégis az *idén választófogát mindössze harminchárom fogosult igyekezett rendezni*. Azok is jóformán más helységekből jött középkorú választók. Az Angelescu féle névelemzési módszerrel mindössze tizenegy-tizenkettőről lehetett a magyar származást megállapítani. Tizenöten városközi román tisztviselők voltak, akik nyilván felsőbb utasítással rendezték állampolgári jogaikat. A bírósági igazolásoknál egy párt titkára sem volt jelen. A Magyar Párté sem. Átlag száz szavazó dől ki évente a magyarság sorából. Tíz tizenkét magyar származású kérte a választólistákba a felvételt. A városban husz-huszonnégyezerfőnyi magyarság él. A jövő kilátásait fentti adatok alapján, az olvasóra bízom.

. . . A város legnépesebb egyháza a református egyház. *Háromezer egyházi adófizetője van. Egyházi adót háromsszázán fizettek. Az egy-*

ház fuldoklik az adósságokban. Papok és a leányiskola tanárnői 8–10 hónapos fizetéshátrálékról panaszkodnak. A főtéri paloták egyrésze és más szép ház a jómódu iparosság vagyonát képezi. Reformátusok. Egyházi adóhátrálékuk évtizedre visszamenő. Vannak szép példát mutató kivételek is ugyan. Akik azonban nem kivételek, azok nevét ide bátran kiírhatnám. Soha el nem olvasnák.

. . . Van egy kis szövetkezet is. Fogyasztási szövetkezet. Egy nagy faji elgondolás korai elvetélte. Tőkeszegény. A gazdasági elődség fertőtlenítőjének szánták, melléfogtak vele. És mégis . . . Tul van a frázisok tűzpróbáján. Ma már üzemképes, holnap versenyképes, komoly vetélytárs. De az csak kevés ember érdeme lesz, legkevesébbé azé a magyar fogyasztóközönségé, amelynek voltaképen szánták.

. . . A szépirodalom legszámottevőbb tényezője a Kemény Zsigmond Társaság. Szép multra, felejthetetlen irodalmi eseményekre visszatekinthető intézmény. Ujabbán állítólag egyenetlenségek dűlnak benne. Az ifjuság, amelynek egyik átiágképviselője az utolsó pillanatban, láthatatlan erők nyomására nem léphetett fel a helyi irodalmi világot jelentő podiumon, olykor bámulva, máskor belefáradva, de figyelni nyelvünk szépségének helyi oltárától elhangzó, de a holnap bizonytalanságaira korszerű feleletet nem adó szavak szépséges zuhatagát. Ennek is kell lenni, ilyennek is kell lenni.

. . . Vannak vegyesházasságok, nem sok, de épen elég. A férfi román, a leány magyar. Fordítva soha. Ha csak nem a kültelki gazdák között. A gyerek görögkeleti. Mindazonáltal egy jónévű román építésznek a megye egy magyarabb részéről jött fiát a Törvényszéknek magyarul kellett kihallgatni.

. . . Püspök járt a városunkban. Megnyugtatta az érdekelteket, hogy mindenképen fenntartja a gimnáziumot. A szülők megnyugodtak és fellélekzeltek. Hálálkodtak, hogy nem kell a mai leszorított kisebbségi életstandard mellett csemetéjüket esetleg más városba küldeni — gimnáziumba. Szegény rövidlátó szülők. Azt hiszik, még ma is, hogy a gimnáziumi végzettség százszázalékos lehetőséget nyújt az úri ruhához, megélhetéshez, egy szóval az uri mivolthoz. Nem hiszik, hogy az értelmiség tulszaporításához járulnak hozzá, ha gyermekük egyoldalú elméleti kiképzést nyer. Individuálisták, tehát reménykednek. Hogy pont nekik fog az sikerülni, ami száznak meg száznak nem sikerült. Aki meg faluról taníttatja itt a fiát, az meg egyáltalán nem hisz ilyent. Hogy a faluba a fiu visszamenjen, a maradék kirtokon észszerű gazdálkodást folytatni? Minek? Még akkor is, ha történetesen a gyerek mezőgazdasági iskolát végez. Akkor menjen az oklevelével valamerre ispánnak, ahol még nagy, vagy középbirtokok vannak, de *háza ne menjen*. Aki pedig gimnáziumot végez? Igaz, kell a gimnázium a papsághoz meg a hivatalnoki pályához. De a papi hivatáshoz való előkészülésre van gimnázium másfelé is elég, alkalmasabb a helyinél. Ami pedig a hivatalnoki pályát illeti, ott maholnap a hitleri dívat szerint jó keresztlevél is szükséges. Azt pedig nem ad egy kisebbségi gimnázium.

Mi lett volna, ha történetesen azt jelenti ki az egyházió, hogy nem hajlandó tovább engedni, hogy a gimnázium ideggyötrő vizsgákon keresztülhajszoit, az életben holmi kis irnoki helyek után, mint megváltás után futkosó, minduntalan megalázó helyzetekbe kerülő, aszfaltkoptató demoralizált számfeletti értelmiséget termeljen? Mi lett volna akkor? Hanem igenis, a jövő évtől kezdve a helyi gimnázium kötetlen tanrendszerű ipari vagy akár mezőgazdasági kísérleti tanteleppé alakul át, amely megkísérli az arra jelentkező keveseknek, de magukban hivatást érzőknek valóban gyakorlati és erkölcsi kiképzést nyújtani, eltekintve a ma divó oknélküli bizonyítványgyártástól. Olyanoknak, akiket a kényszertétlenség vagy a rossz érettségi nem hajthat az idegen légtóba vagy leütni a pénzes postást. (Lapzártakor értesülünk, hogy az illető egyház jövő évtől kezdve ottani főgimnáziuma felső osztályait leépíti. — Szerk.)

. . . Bocsánat, ha igazakat irtam. Mert azt vélem, hogy azt tettem. És nem szépitettem. Mert nem kell ide egyéb, mint jó friss levegő, a csabos valószínűtlenségek beidegzett sablonoktól illatozó fülledt levegője helyett. Akkor lesz talán a becsületes tettek nyomán Marosvásárhelynek, a székely fővárosnak nem csak múltja, hanem jövője is.

Sygyphus.

Népuralom, vagy párturalom?

Részlet egy készülő könyvből.

Irta: Balázs Ferencz.

Négy évvel ezelőtt, amikor mostani lelkeszi állásomat elfoglaltam, csak azt tudtam, hogy én mit akarok. Elő akartam terjeszteni jóknak és szükségeseknek tartott terveimet s reméltem, hogy azokat az emberek el fogják fogadni. Most már annak is neki merek kezdeni, hogy a népvezetés általános elvei tekintetében következtetéseket vonjak le s az egyházközségemben, ebben a kis vízcseppben tapasztaltakon keresztül következtessenek a tengerre, a társadalomra.

Arról vitatkozni, hogy vajjon nem volna-e jobb intézmények és kényszerítő hatalom nélkül élni, nem is akarok. Az emberiség olyan, mint a jó hatású, valaki mindig akad, aki a háttára kívánczozék.

Ha szeretnénk elérni, hogy őt akárki zshiványa ne lovagolja, akkor melléje kell állítanunk a törvénybiztost, hogy a többi lovagolni vágyók utját elállja. Az pedig már hatalom.

A társadalmi fejlődés kezdetén a nagy ember, aki a hatalom birtokába került, azt állította, hogy ő az istenek megbízottja. Ma már a királyokat is a nép bizalma tartja a helyükön s így a hatalom forrása ma nem az Isten, hanem a nép maga. Elméletben legalább is. De hát a pap-királyok is csak elméletben voltak az Isten megbízottjai. Ne csodálkozzunk, hogy a népuralom alapján is a kormányzó

hatalom azé, aki a legeredményesebben tudja az emberek szavazatait megszerezni ígérekkel, készpénzzel és erőszakkal. Világos, hogy amennyire kétes alapu az ősi pap-királyok hivatkozása arra, hogy ők hatalmukat Istentől nyerték, éppen annyira hamis a világ összes képviselőházának kérdése, hogy ők meg a nép akaratát képviselik. A hatalmat régen is, most is azok a csoportok tartják kezükben, amelyek valamilyen helyzeti előnnyel rendelkeznek: földbirtokkal, ranggal, szolgák seregével, gyárakkal, vagy tőkepénzzel. Csak a jogcím változik, egyéb nem.

Egyféle ember-csoportnál alkalmam volt a népuralomnak a kipróbálására. A kis falusi egyházközségek, amelyekben a döntés a teljes gyűlésnek van fönntartva, e tekintetben a tiszta népuralom alapján állanak. Kis gyűlekezetemben az elmúlt négy év tapasztalatai alapján az a benyomásom alakult ki, hogy a népuralom csak *akkor eredményes társadalmi rendszer, ha a népgyűlés felett még van egy hatalom, amely bizonyos alapokhoz szilárdan ragaszkodik. Egyébként a tiszta népuralom, a nép teljes szabadsága sok jóra nem vezet.*

Ezt a hatalmat kis egyházközségemben és képviselem, aki megválasztásom után csak fegyelmi uton vagyok elmozdítható s akinek jelenléte a lefektetett alaptörvényeknek való engedelmességet biztosítja. Ha végig gondolom, hogy a jelenlétem s a tekintélyem latba vetése nélkül a gyűlekezet milyen határozatokat hozott volna az elmúlt négy esztendőben, föltétlenül arra a megállapításra jutok, hogy a korlátlan népuralom nem kielégítő kormányzási forma.

A templomépítés felől már megemlékeztem máshol.

A tanítói fizetés megállapítása körüli rövidlátás a másik fontos bizonyíték. Az egyházközség ragaszkodik felekezeti iskolájához, különösképpen azért, mert a falu többsége román. De az emberek nincsenek tisztában azzal, hogy egy bizonyos összegben alul az iskola fenntartása nem oldható meg. Olyan alacsonyra akarták venni a költségelirányzatot, hogy az az iskola életét teljesen megbénította volna. Személyes ellenszenvüknek engedve különösen a tanítói fizetést akarták leszállítani olyan összegre, hogy amellet a tanító vagy nyomorogni lenne kénytelen, vagy pedig béresként kellene dolgoznia a néki juttatott kántori földeken. Hogy ilyen helyzetben a gyermekek tanítása, ami jókedvű, erőben levő, teljes embert kíván különösen akkor, amikor 50—60 gyereket és 6—7 osztályt tanít, sokat szenvedett volna, az kétségtelen. De efféle lélektani megfontolások távol állottak az emberektől. Még nagyobb a veszedelem abban a tekintetben, hogy a fizetés-leszállítások előbb-utóbb arra vezetnek, hogy az értékes emberek kerülni fogják a felekezeti tanítói állást. Ki lesz bolond, hogy ne az államhoz szegődjék, ahol a fizetés is nagyobb s száz ember helyett csak a tanfelügyelővel van baj? Ugyanez a rövidlátó eljárás súfyesztette le általában a papság színvonalát is.

Más, szintén az iskolával kapcsolatban. Az állami előírások szerint az iskolánk csak 45 gyermek számára volt elegendő. Ennek ellenére idejövetelemtör is 65 gyermek volt abba beíratva. A második télen azonban a tanfelügyelőség nem nézte el ezt a körülményt s október hónapban hét gyereket átkényszerített a teljesen román tan-

nyelvű állami iskolába. Segíteni a gyermekeken már nem lehetett. Azonban a híveknek már akkor tudomására hoztam, hogy az iskolánkat meg kell nagyobbítanunk. Eltelt az iskolai év, következett a nyári szünidő. A képesített ácsmester dolgozott az átalakítás tervein. Mikor a terv elkészült július végére, összehívtam a kebli tanácsi gyűlést, melyen megszavazták, hogy részükről az iskola megnagyobbítását szükségesnek látják, de — döntsön a közgyűlés.

A közgyűlés azonban nem döntött, mert nem gyűlt össze. Az emberek nem akartak újabb terhet venni a nyakukba. A gyermekes apák mindegyike abban bízott, hogy az ő gyermeke úgy sem kell, hogy az állami iskolába járjon. Akinek nem volt gyermeke, attól akár a jelenlegi iskolát is fölgyújthattuk volna. S mivel érezték, hogy ha nekem alkalmat adnak arra, hogy a számát föltátsam, már biztos, hogy megszavaznak mindent, mert eddig is s azután is lehetetlen volt magukat a hatásom alól kivonniok (addig beszélek, hogy közben a krumpli is kinő!), hát az alkalmat nem adták meg nekem. Mindössze tizen gyűltek össze; a gyűlés nem volt határozatképes. Másnap este új gyűlést hívtam össze: akkor meg csak öten jelentünk meg. A tanító, az egyházigazdák, a képesített ácsmester, az egyházi pénztáros és én. Mi aztán öten elhatároztuk, hogy az iskolát föltétlenül megnagyobbítjuk. Ha a hívek nem törődnek tizenöt magyar gyermek sorsával, ha nincs gondjuk arra, hogy az iskola annak a tizenöt gyermeknek esetleg egy magyar alosztályt fog fölláttatni s akkor a harc a felekezeti iskolánk ellen esetleg meg fog kezdődni, ami a magyarság kettészakadására fog vezetni; hát törődünk mi!

A kurátor s én bejártuk a falut. Személyenként mindent mindenkinek megmagyaráztunk. Egy pár ember kivételével mindenkinek megígérte, hogy kétnapi ingyen munkát, vagy annak megfelelő fuvarát szolgáltat. Aztán egy vasárnap reggel kalákával lebontottuk az iskola fedelét. Akik nem jöttek el dolgozni, azok átkiabáltak a tetőn dolgozó fiuknak: Aztán ki határozta meg, hogy lebontsátok? Aki lebontja, fel is építi!

Föl is építettük. Két hétig minden délután jártam a falut. Szedtem össze a másnapi közmunkásokat. Szeptember tizenötödikére, a tanév kezdetére az iskola készen állott.

A nép nem izgatódott, nem aggodott, nem törődött. A nép gúnyolódott és haragudott. De csak addig, amíg a munka szerencsésen be nem fejeződött.

Akkor boldog volt és megelégedett mindenki. Tetszett a megújított iskola. Tágas, egészséges, pormentes, világos, szerkezetileg is magyaros. A magyar templom mellé magyar iskolát építettünk a magyar gyermekek számára.

De a tiszta népuralom csődjét s egyben azt, hogy egy ellenőrző hatalom korlátai között megnyilatkozó népakarat viszont eszményi társadalmi és gazdasági rendszert teremthet, semmi sem bizonyítja jobban, mint az egyházköztség egyik birtokán, a Hurkajuki, vagy Kopta kertben kifejlődött birtok elosztási és kezelési rendszer kitűnősége.

E földdarab történetét s a rendszer lényegét már ismertettem*. Amit azonban itt külön hangsúlyoznom kell, az nem más, minthogy a magyarság, vagyis a nép, *ha az egyházközség a tulajdonjoghöz nem ragaszkodik, a kertet minden valószínűség szerint előbb utóbb kisajátította volna.* Az esetben pedig a minden időkre szóló igazságos rendszer hamar felbomlott volna, mert az akkori családok a nyiljait már magántulajdonuknak tekintették volna, teljes örökhatározó és eladási joggal, s így pár évtized elteltével a kertben öt-hat gazdának már nagyobb birtoka s tiznek-husznak meg semmije sem lett volna.

Még beszédesebben mutatja a maga felett semmi hatalmat el nem ismerő népuralom elégtelenségét, az a körülmény, hogy több mint száz esztendő önkormányzati kezelés folyamán a Kopta társaság csak a legerősebb külső nyomásra volt hajlandó közcéira vissza ajánlani valamit a kert jövedelméből. *A népuralom tehát csakis akkor képes eredményeket elérni, ha az nem korlátlan, hanem maga felett elismer még egy hatalmat, amelyik őt az emberileg felfogott helyes irányban megtartsa.*

A történelmi kialakulás is ide vezetett. Olyan demokráciát nem is találunk a mai korban, amelyekben ne lenne valami legfelsőbb hatalom a népi önkormányzat felett. Tekintve azt, hogy a valóságban a tényleges hatalom a legtöbbször ugyis a különböző érdekcsoportok erőviszonyai szerint gyakorlódik, általában egészen mindegy, hogy az ország királyság-e, vagy köztársaság. A királyság jogcíme, ha a primitív vallás megfogalmazását átfordítjuk a mai gondolkodás nyelvére, elméletileg magasabb. Ha nem azt állítjuk, hogy a király Isten kegyelméből uralkodik, mert őt az Isten bizta meg a kormányzással, hanem úgy képzeljük el, hogy a király feladata az isteni cél megvalósítása, vagyis a népuralomnak az egyetemes világcél irányába való belevonása, akkor világos, hogy a népuralom legfelsőbb ellenőrzésénél és irányításánál éppen erre a szempontra van szükség. Viszont a köztársasági elnök sem egyszerűen a nép választott megbízottja. A nép őt olyan magasan maga fölé emelte s olyan kiváltságos hatalommal ruházta föl, hogy neki az országot az egyetemes célok irányába vonni éppen annyira jogában áll, sőt kötelessége, mint a királynak. Az a veszély viszont, hogy a legfelsőbb hatalom nem a legmegfelelőbb ember kezébe kerül, mindkét államformánál fennáll. Nem helytálló az az elképzelés, hogy a nép ki tudja választani azt az embert, aki erre a legmagasabb tisztségre a legmegfelelőbb. Úgy kicsiben, mint nagyban, legyen szó köztársasági elnök vagy falubíró választásáról, a nép igen gyakran felületesen, divatos jelszavak szerint ítél. Hiszen ha nem így volna, akkor nem volna szükség arra, hogy feleje ellenőrző hatalom kerüljön.

Végeredményben kevés különbséget jelent, hogy koronával, avagy kalappal hajtják-e a demokrácia szekerét. A fontos az: legyen kell a bakokra! Különbözik vagy a csikók ragadnak el, ami egyféle baj, vagy pedig a szekér hátuljából parancsolgat valami pénzes úr, aki úgy tudja, hogy a szekér is az övé s a lovak is neki huznak.

*E. F. 1933. nyári száma.

Ujabb időkben mind nagyobb azoknak a száma, akik megunták a tündér meséket. Ezek nem hajlandók továbbra is elhinni, hogy a tiszta demokrácia megvalósítható. Világosan látják, hogy a társadalmat mindig érdekszövetségek használták ki. Becsületesebb eljárás a hatalmat valamely csoportnak, valamely pártnak nyíltan megszerezni s minden használható eszközzel megtartani. A párt ugyanis megígéri, hogy valamilyen rendszert keresztül visz, amelynek segítségével a társadalmi érdekkellentéteket megszünteti s valamilyen mindenki számára kielégítő egyensúlyi helyzetet teremt.

A baj itt is csak abban van, hogy mindez szépen hangzik, tehát lehet, hogy ez is csak ígéret, mint a többi. Mint minden kormányzási formánál, *itt is azon fordul meg minden, hogy miféle fából faragták azt a háttaló mellé állított törvénybiztost.*

Ha a pártelnök s a pártja tisztakezü, becsületes, vagy fordítva a szón, *ameddig* azok, a szekérrel a lovak vigan kocoghatnak. Egyébként — a rendszer itt is csak jogcim a hatalomhoz.

Egy nagy különbség mégis akad. A korlátlan párturalom maga akarja előírni, hogy az ország népe miképpen éljen, kizárván így teljesen a társadalom szabad erőinek érvényesülését. Ez pedig komoly veszedelmekkel járhat.

A társadalmi fejlődésnek megvannak a maga törvényei, amiket csak részint s esetleg egészen hibásan ismerünk. Az, hogy papiroson utópiákat tudunk tervezni, amelyekben az embert olyan tulajdonságokkal ruházzuk fel, amilyeneket a kigondolt rendszer megkíván, s hogy papiron semmi akadálya nincs annak, hogy az így megszerkesztett társadalmi gépezet működjék, még nem jelenti azt, hogy a hus-vér ember egy ilyen rendszerbe belegyömöszölhető. És hiába állítjuk oda az *egy nemzedékre szóló kényszeruralom szükségességét*, amely idő alatt, feltételezzük, a nevelés az embereket teljesen a megvalósítandó rendszer képére fogja átformálni. A nevelés erre nem képes és nagy vigadozással örvendjünk ennek! Ha az iskola azt tudná tenni velünk, amit a hatalom birtokosai számításba vettek, akkor ma értelmes, önálló gondolkozású ember nem volna sehol található. A nevelés nem teremt új és másféle embert, az csak kettőt tud. Vagy kihozza a rejtett lehetőségeket és kifejleszti azt, ami a gyermeki lélekben ott szunnyad, vagy pedig eltorzítja azokat és megakadályozza azok tiszta érvényesülését.

Bármilyen rendszernek az emberre való kényszerítése azzal a veszéllyel jár, hogy átalakítani nem tudja, csak megrontja. Kivéve azt az esetet, természetesen, amikor a kényszerítés a fejlődés tényleges irányában történik; — de még ekkor is az iram erőltetett s így káros lehet. A felelősség azonban óriási: honnan szereztük meg a bizonyosságot, hogy az általunk helyeseknek elfogadott történelmi és fejlődési adatok alapján elképzelt rendszer valóban a tényleges fejlődés irányába esik? Még a legteljesebben kimerített tudományágak területén is kényes az ilyen következtetés, hát az emberi fejlődés tekintetében, amelyről a tudásunk még olyan kevés és olyan ellentmondó!

Nem abban van a hiba, ha elképzeljük a fejlődés kialakulását

s annak megvalósulását öntudatosan is elősegíteni kívánjuk. A kényszerítésben van a hiba, mert az vagy az esetleg bekövetkező ember-örzítással szemben tanusított érzéketlenséget, vagy pedig azt a kezdetleges hitet mutatja, hogy az, amit ő tud, az tökéletesen és megcáfolhatatlanul igaz.

Nekünk egyébhez nem lehet jogunk, csak a kipróbáláshoz. S még annál is meg kell engednünk az esetleges szükségesnek mutatózó változtatásokat, eltéréseket az eredeti tervtől.

Semmiképpen sem ajánlatos a korlátlan párturalom, a diktatúra. A pártok szerepe csak addig a mértékig jótékony, ameddig azok bizonyos politikai, vagy gazdasági rendszert kidolgoznak s a hozzájuk önként csatlakozó hivekkel annak megvalósítását kényszerítés nélkül megkísérelik. Ami azon túl halad, az veszélyes.

Az én egyházközségem kormányzása sok tekintetben a legeszményibb. Az alapforma a népuralom, amelyet a lelkész a maga ellenőrzési jogával az isteni akarat sodrába próbál állítani. A kezdeményezés jöhet és jön minden irányból. A „kormányzási terveket” különböző pártok öntudatosítják és terjesztik a nagygyűlés elé. E pártok legnagyobb része családi csoportosulás, de a népfőiskolai tanfolyamokkal sikerült a falu legértelmesebb, leghaladóbb szellemű emberei között bizonyos kapcsolatot teremteni s amit ez a csoport kitermel s javasol, az nem csak értelmes, a közönség legigazibb előmenetelét szolgáló, hanem a legtöbb esekben ki is vihető, amennyiben azt minden családi csoportból támogatják a népfőiskolások. *A vezetésre hivatott csoport vezet kényszerítés nélkül.*

Szemponatok a falu igazi megismeréséhez

Irta : Debreczeni László.

Kezdő falumunkások, akik a munka megismerési ágában, a népkultura termékeinek *gyűjtésében* szeretnének dolgozni, még ha rendelkeznek is megfelelő könyvismerettel, gyakorlatilag sokszor teljesen tájékozatlanul állanak s megtörténik, hogy munkájuk eredmény nélküli vagy csak félmunkává lesz. Elkezdik úgy, ahogy épp jónak látják s amíg megszerzik a kellő tapasztalatokat, energiájuk jó részét fecsérlik el sőt meglehet, hogy elkedvetlenednek és fel is adják a munkát. Könyvitésül két szempontot emelek ki itt, amelyet feltétlenül meg kell szivlelni, amelyeknek figyelembevétele illetve tudása nélkül eredményes munka nem végezhető.

Aki foglalkozott népkulturai adatgyűjtéssel tudja, hogy munkáját mennyire megnehezíti *a nép bizalmának hiánya*.

A nép nem érti a dolgot, nem látja a célt és a maga szűk látókörre szerint felesleges haszontalanságot lát a dolgokban. Vagy pedig tapasztalatai alapján úgy okoskodik, hogyha valaki mégis érdemesnek tartja efélével foglalkozni, akkor amögött kell legyen valami más, amit

nem mondanak meg s ami több, mint bizonyos, hogy az ő bőrére fog menni.. Ezért idegenkedik, elzárkozik, gúnyt űz, félrevezet gorbáskodik, sőt fenyegetően is fellép.

Nagy tévedés azonban azt hinni, hogy ennek okai az ő „paraszti“ oktalanságában keresendők! A régi rendiség, az abszolutisztikus uralom minden nyomása, az újabb keletű szabadverseny-demokrácia minden kizsákmányolása, becsapása és fojtogatása az „úr“, a „nadrágos“ képében jött reá s majd mindig csak azt tapasztalhatta, hogy ahol eféle megjelenik, ott feltétlenül ő issza meg a levét. Falura inkább csak akkor ment nadrágos féle, ha hatalmat kellett gyakorolni, vagyha hasznot lehetett vadászni s ahol szolgabíró, ügynök, végrehajtó, pénzügy, csendőr, zsidó stb. megjelent, ott valóban rendesen ő is húzta a rövidebbet. Ez a tudat mély ellenszenvet gyökereztetett meg benne s ezt nem enyhítette az sem hogy papja, tanítója közte lakott, mert úgy befelé ezeket is inkább nézte rajta élösködőknek, mint segítőinek. Es nem enyhítette az sem, hogy közüle is többen emelkedtek a nadrágosak közé. Mert ezek rendesen el is szakadtak tőle s igen gyakran szembe is fordultak vele, ami talán még rosszabbul is eshetett, mint az idegenek idegensége.

A nadrágos mivolt tehát gyűlölt fogalomná vált a nép előtt. Ezért nem szabad elítélni, mert hiszen az önvédelem teljes jogán teszi ezt s azt pedig nem várhatjuk, hogy a nép megkülönböztetni tudjon. E dolgokkal úgy kell számolni, mint reális tényekkel s tudni kell még azt is, hogy nagyrészt itt van a gyökere és magyarázata a nép önzésének is és még sok egyébnek amit olyan nem szívesen akarunk meglátni a XIX századnak derülátása által belénk irt ideális népképen.

Ha a gyűjtő számol ezekkel, nem érik őt váratlan sokszor igen kellemetlen meglepetések és sokkal hamarabb fogja megtalálni azokat a kulcsokat is, amelyek a nép lelkének zárait felnyithatják. Mert amilyen nehéznek látszik így ez a dolog, éppen olyan könnyű is. Ebben pedig az első lépés a nép egyedeivel való személyes és érdektelen kapcsolat megtalálása. Ha mint ismeretlen, vagy tartózkodó lélek megy valaki a faluba s úgy akar mindjárt munkához is látni, semmi sikerre sem számíthat. De ha sikerült személyi bizalmat kelteni a falusi emberben, akkor nyert ügye van. Azért jó, ha a gyűjtő munkás nem rohan mindjárt ajtóstól a házba. Jó ha valamennyi ideig csak ismerkedik a helyzettel; nem beszél sokat, főleg nem kérdez semmit abban, amiért odament; de mindig állandóan és élesen figyel és csak ha már megszokták s ha már tudott kiépíteni kapcsolatokat s tudott szimpátiát szerezni, csakis akkor kezdhet a munkához.

De akkor is csinján. Mert a nép nem igen érti meg, hogy miért kíváncsi valaki olyan dolgok iránt, melyek az ő életében annyira természetesek és olyan mindennapiak. (A magyarázatot még ha meg is érti, igen könnyen fogadhatja kétkedéssel s nézi „úri huncutság“-nak) Azért a munka mindig megfigyelésen és elbeszélésen kell alapuljon elsősorban. Kerülni kell a magyarázkodásokra utaló helyzeteket. És kerülni kell az egyenesen feladott kérdéseket is, mert nem vezetnek eredményre. Ha azt kérdelem a falusítól, hogy tud-e vagy egy régi mesét? — akkor nemleges választ kapok, mert meglepődik s

valami rendkívüliire gondol. De kukorica hántáskor esetleg egész könyvre valót is jegyezhetek le az ajkairól. Ha azt kérdem, hogy ezt vagy amazt a dolgot miért csinálják úgy, akkor ismét nem sokra jutok, de ha megdicsérem, vagy valamilyen más célzást teszek reá, akkor egy egészen érdektelennek mutatott és ügyesen vezetett beszélgetés kapcsán mindent megtudhatok, amire szükségem lehet. A tettezett érdektelenség igen fontos, mert különben hamar kész a gyanu és igen könnyen leszünk ugratás tárgyává. Teljes érdektelenséggel sem szabad viselkedni, csak az a fontos, hogy az érdeklődés ne az általunk keresett dolognak szóljon, hanem a közlő előadásának és személynének. Az egyszer megindult közlékenységet pedig nem szabad megállítani. Ha egy ősi nótára akarok találni, akkor meg kell hallgatnom teljes figyelemdással azt a hűszót is, amelyet már ismerek s amely esetleg nem is népi. Ha közbeszakítom az előadást azzal, hogy ezt, vagy amazt már ismerem stb. akkor hamar el is fog hallgatni és aztán vége az eredménynek.

Számos ilyen gyakorlati példát lehetne felhozni még, de sajnos térszűke miatt nem tehetjük. Ezeket is csak épp illusztrációkul vettük ahhoz, hogy a fenti okokból kifolyólag milyen módon lehet eredményesen dolgozni. De ezek azt is megvilágítják, hogy a gyűjtő munkásnak meg kell ismernie a nép gondolkodását is és ez az ami elvezet most már a másik főszemponthoz.

A gyűjtő munka eredményes voltának útjában a fenti külső ok mellett egy belső ok is áll, *a néplélek ismeretének hiánya*. Megtörténik, hogy egy gyűjtő semmit sem kap valamely területen, amelyet pedig jó területnek jelöltek ki előtte. Mert a gyűjtőmunkás csak azt kereste, ami különlegességével, ritkaságával, vagy más tulajdonságánál fogva mindjárt szembeötlő. Holott nemcsak az a jellegzetes, ami sallangos, rikító, vagy dús, hanem sokszor őszintősebb és ősbib az, ami egyszerű, sima és kendőzetlen. Ezeknek a meglátásához azonban csak a néplélek ismerete vezethet. Ezért a népkulturai gyűjtéssel párhuzamosan tanulmányozni kell a néplélektant is. És ha csak lehet, nem szabad megelégedni itt sem néhány szembeötlő, vagy általános külsőség megjegyzésével. Le kell hatolni egészen addig, amíg a gyűjtő a saját lelkében is megérzi ennek a léleknek húrjait, amelyeket kiszakítottaság folytán a különböző idegen hatások (város, tanulás stb.) érzéktelenné, öntudatlanokká zsongítottak. Akkor eljutok odáig, hogy tudom pl. hogy adott esetekben, helyzetekben és hatásokra miként viselkedik a nép, milyen indítatások születhetnek benne, milyen megvilágítások és eredmények várhatók ezekből, mert azokat saját magamból is mintegy ki tudom következtetni.

A gyűjtő csak úgy tud igazán és egészen bele illeszkedni a nép gondolat és érzés világába, amelynek a munka érdekében feltétlenül *belső szemlélője* is kell tudjon lenni. Ezért *a nép életét egységben is kell látnia*. Ez az egységben látás azonban nem szerezhető meg csak a kitűzött munkaágban való szűkkörű foglalatosság révén. A gyűjtő egy ágban dolgozik ugyan, de igyekszik megismerni a többit is. Mert a népi élet jelenségei, mint egy élő szervezet tagjai kapcsolódnak egymásba, elválaszthatatlanok s teljesen egyiket sem lehet megismerni

a másoknak legalább bizonyos ismerete és átérzése nélkül. Tehát a a népköltészet, népmese, népdal, a népművészet minden vonatkozása, a viselet, a tánc, a falu lelke és főleg az ember a maga *egész teljességében* egyaránt kell érdekeljék a gyűjtőt. És mindezek mellett jó, ha az így szerzett látást kiegészíti a felsőbbrendű kultúra színmagyar eredményeinek öntudatosított ismerete is.

Az így nyert szintézis által sokkal biztosabb kézzel dolgozhatik a gyűjtő. Így lát meg benső összefüggéseket, így érez meg ősi törvényszerűségeket, így lehet bírálója az ember és alkotta környezete közt lévő harmoniának, vagy diszharmoniának. Így beleélve magát a nép gondolkodásába és lelkébe, biztos szemmel ismeri fel a legjelentéktelenebbnek látszó elemekben is azt, ami csakis ezé a népe, mert rokonának és saját lelkéből valónak is fogja érezni azt. És így fogja megírni mindenütt a népkulturába máshonnan került, vagy betolakodott idegen vonásokat és selejtességeket is. De a fenti összismeret elsődrendű segítségére lesz a saját munkaágában is akkor, amikor bizonytalanságok előtt áll, mert az összhangzás, vagy annak ellenkezője biztos irányítvá lesznek az ítéletében.

Az elmondottakból még a következő tanulságok is vonhatók: *A falumunkának másik ága, a konzerválás és fejlesztés csak akkor lehet egészséges, ha az első, a megismerés hű és tiszta képet adott nemcsak a külsőségekben, de a lelkieken is. Mert ez az alapépitménye az egésznek.* Ha a kép hamis, a megismerés felületes, az alépitmény nem lesz teherbíró, sem helyesen tervezhető. Azután: legelső sorban a gyűjtő falumunkások azok, akik a népnek begyökeresedett ellenszenvét a saját intelligenciájával szemben el kell hogy oszlassák és beoltják azt a tudatot, hogy *különbőség van úr és úr, nadrágos és nadrágos között.* Ok kell megtanítsák a népet arra, hogy ezután még nagyobb elzárkózással viseltesse az idegen iránt, de *adja teljes bizalmát a maga véréből valóknak.* Ezért nagyon szükséges, hogy minden falumunkásnak legyenek érdektelen és őszinte baráti kapcsolatai a faluval. Az őszinteség elsőrangúan fontos. Lehet, hogy a falu nem fogja viszonozni azt, de részünkről a dolgok végső eredményeiben mindig tiszta őszinteség kell megnyilvánuljon, ha célt akarunk elérni.

Végül az öntudatos falumunkás az, aki nemcsak tárgyi munkája, de egyénisége, nyert látása és gondolkodása révén is magával hozza a népi sajátságok ható erejét. Ő hozza a társadalom vérkeringésébe és ezáltal mindnyájunk idegzetébe azt az energiát, amely felelősséget és amellyel azután a maga visszahatásában képes lesz viszonyteremtéskénti a nagy erőtartályt újabb dekadenciák idejére is. Egy nép életét pedig csakis ilyen egészséges körforgás biztosíthatja minél messzibb időkre. A falumunkás tehát sokkal nagyobb jelentőségű munkát végez, mint azt az első látásra hiheti. És a munkája ezért nem lehet semmiként sem felületes és komolytalan.

**Megfelel az „Erdélyi Fiatalok”
szellemi és anyagi érdekeltnek?**

FIZESD ELŐ és TERJESZD! Előfizetéseket kis részletekben is elfogadunk.

Földmives ifjúságunk.

Irta: Pálffy Károly.

Ez az a réteg, amelyről a legkevesebbet irnak és beszélnek, pedig hozzávetőleges számítás szerint 150.000 lelkes tömeget képvisel Romániában. Nehéz is megrajzolni egységes képét, mert a katonaság előtt minden faluban más az arca, míg a katonaság után felszivódik abban a tömegben, amelynek újabban egyszerűen „falu“ a neve anélkül, hogy benne külön vonásokat hozna létre.

Az utóbbi 15—20 év alatt óriási változáson esett át anélkül, hogy annak hangot adott volna. Ezelőtt, amikor a falú az ő életét a tradíciókban mutatta meg, az ifjúság egyszerűen belemártódott a falú tradíciójába, mint a husvéti tojás a festékes tálba s olyanná lett, amilyenné a hagyomány festette, gondolkozásában, hitében, világnézetében, szokásaiban, külső viseletében és erkölcsi felfogásában is. Ezzel a tradícióval szemben teljesen tehetetlen volt s hiába rugkapált ellene, csak belekerült polipkarjába. A világháború vagdalta szét szinte végérvényesen ezeket a szorító karokat s természetes, hogy legelőször az ifjúság igyekezett ezektől magát többé-kevésbé függetleníteni. *Ezzel indult meg a földmives-ifjúság átalakulása.* Addig merrev szoboréletet élt, más mintázta ki jellemző vonásait, azóta ő maga kezd élni, a saját eszével gondolkodik, a saját útjain jár. Álló helyzetből mozgásnak indult. Véleményem szerint ilyen beállításban kell vizsgálnunk, tanulmányoznunk mai földmives-ifjúságunk életnyilvánulásait. Életkörülményei, társadalmi helyzete a régi maradt, létfeltétele még az utóbbi esztendőkből sem fordult aránylag rosszabbra, de ennek ellenére is óriási változáson esett át belső, lelki alkatában, szellemi összetételében. Lelki felszabadulása idején valami olyasfélért érzett, hogy ő nagyon is elmaradott, után kell pótolnia sok mindent s nem hallgatva a régi élet kialakítójára, a természetes ösztönre, vágtatni kezdett a városi élet életformái után s a középosztály kulturális hulladékait óriási étvággal kezdte magába habzsolni. Bántotta az, hogy másodrangúnak, hátrább-valónak tartották már csak a foglalkozásánál fogva is, amihez nem kellett különösebb képzettség. Így magyarázható, hogy nem lelte kedvét az ősfoglalkozásban, kezdte nem érdekelni a gazdaság s minden áron „ur“ akart lenni. Vágyódni kezdett a városi életre. Míg a háború előtt kötéllel kellett fogni falun a tanoncot s még a diákot is, addig a háború után maga az ifjú kezdeményezte az ipari pályát, vagy a tovább tanulást.

1. Testi élete.

Statisztikával alátámasztott megállapításokat, sajnos, nem tehetünk, csupán a tapasztalt megfigyelésekre és benyomásokra vagyunk utalva. A most felsejerdült ifjúság testi alkatában *fejletlenebbnek mondható a régebbi korosztályoknál*, aminek az oka az, hogy a háború évei alatt ezek az ifjak, mint gyermekek sokkal silányabb táplálkozásban részesültek. Ifjúságunk egyébként edzett és betegségekkel szemben eléggé ellenálló, ami foglalkozásából következik. Olyan

falvakról és vidékekről, ahol az ifjúság között valamelyik népbetegség *rendkívüli módon* pusztítana, alig hallani. Orvosoktól hallottam, hogy Kolozsvár vidéke van leginkább fertözve a vérbajtól. (Megfigyelésem szerint a leggyakoribb ifjúsági betegség a mellhártya gyulladás, amit különösebb fizikai megerőltetés szokott előidézni és a tüdőgyulladás).

A földmives ifju általában későbbre fejlődik ki, mint pl. a tanuló. Ennek oka lehet egyfelől a célszerűtlen, gyakran hiányos táplálkozás, a túlfeszített idegmunka és kevés alvás a mezei munka idején. Kevésbé áll ez a leányifjúságra, amelynek fejlődése általában rendszernek mondható.

A tisztaságra a veleszületett ösztönéből kifolyólag vigyáz, de ez az érzék nem mondható alaposnak és nem nyugszik megfelelő egészségügyi ismereteken. Fürdeni csak nyáron szokott ott, ahol folyóvíz áll rendelkezésére, de hosszabb útat a folyóvizért csak serdülő korában s akkor is szórakozásból tesz. Alaposabb tisztálkodást vasárnap végez — lábat mos és derékig mosdik — míg máskor megelégszik az arcába loccsintott kevés kútvízzel.

Ruházkodása *hétköznapi* meglehetősen alkalmazkodik az évszakok és a ruházkodás követelményeihez, az *ünneplője* azonban gyakran ellene mond az egészség kívánalmainak. Télen gyakran látni szöttesben didergő legényt és vastagabb kabát nélküli leányt még a templomban is, nyáron viszont lábukon a téli csizma s a posztónadrág és a divat kedvéért a kabátot se veti le, mint régen. Sokan fekete posztó-kalapjuktól a nyári forró melegben se válnak meg, mert anélkül nem tudnák adni hetyke legény mivoltukat. Kolozsvár vidékén viszont télen is szalmakalapot hord a legény, mert ez a viselethez tartozik. A leányok között a divat és az őszi viselet megszűnése tette télen népszerűvé az egyébként természetes felső kabátot. Addig sok helyen egy lenge kendő volt minden melegítőjük.

Földmives ifjúságunknak kevés fogalma van az egészséges élet orvosi szabályairól, de ahol e téren is még az ösztöne vezet, ott helyes szabályokat követ, *viszont divatból éppen úgy lemond teste követelményeiről, mint ezt a középosztály tagjai is megteszik.* Nagy előnye, hogy foglalkozásából kifolyólag élete jó részét a természetben, vagy szabad levegőn tölti s hagyomány szerint nagyon sok olyan egészségi szabályt követ, amelyek némileg védik a betegségektől.

2. Lelki—szellemi élete.

a) *Híte.* A háború után megindult elevenebb és hitvallásosabb hitélet már jelentkezni kezd az ifjúság életében. A lelki vezetők céltudatosan végzett munkája azt kezdi eredményezni, hogy az ifjúság is mélyülni kezd a hitében. Nem a dogmatikum érdekli a vallásából, hanem az a bizonyos érzelmi velejáró. A mai ifjúság hovatovább mind komolyabb lelki nevelésben részesül s előfordul, hogy megvetőleg fordul el az idősebbek hitetlen magatartásától és felfogásától. Ma az a törekvés, hogy a hit áldásait és a lélek erőt bevigyük a mindennapi életünkbe. *Élni a hittünkkel* és nem csupán ünnepegni. A pozitív kereszténység ez s az ifjúság aktivitását akarjuk

a hit szárnyaival termékenyvé tenni. Egyelőre az az eredmény, hogy az ifjúság összegyűl, vezetőivel érintkezik, hitét megismeri, hall egyháza kérdéseiről, nehézségeiről, s megtanul áldozatot hozni egy ügyért, amelynek szolgálatába kell állítania életét. Nem ritkaság az imádkozó életet élő, bibliaolvasó s szakramentumokra komolyan előkészülő ifjú. Ha vannak is még a régieknél durvább kilengések és makacskodások, ezek mind azt mutatják, hogy a *merev tradíciók a hitélet terén átszakadtak* s talán egyedül ezen a síkon kellő időben jött az a pozitív nevelés, ami lefoglalta az ifjú lelki érdeklődését s határozott irányba terelte lelki kultúráját. Ma a legtöbb falusi ifjú a vasárnapi iskolák áhítatán és üde levegőjében tanulta megszeretni Istenét és Megváltóját.

Tételelesen nehéz a hitét megragadni, de távol van tőle a kegyes érzelgősség és vakbuzgóság. Nem is hideg, gyökértelen és nagyképű erkölcsiség a vallása, hanem valami „Istenfélelem“ és hit a gondviselésben, Isten valóságában és munkájában.

b) *Műveltsége.* E téren határozott hanyatlás mutatkozik. Jellemző, hogy ezt viszont az ifjúság nemcsak hogy nem hajlandó elismerni, hanem abban a meggyőződésben él, hogy ő nagymértékben túlszárnyalta a régi nemzedékeket. Amint az ifjúságot nem kötötte más a tradíció, rögtön reáömlött a városi kultúrának szemete. Ennek a felvételére nem kellett különösebb szellemi képesség, vagy előképzettség, mert a falusi ifjú csak olyant vett át a várostól, aminek felvételére képes volt és ez kultúrértékét tekintve, negatívum. Ha legalább középosztályunk törekedett volna igazi magyar kultúrára, a baj nem volna olyan szembeötlő és veszedelmes a falusi ifjúságunknál. Azonban maga középosztályunk nemcsak hogy nem képviselt jellegzetes, vonzó magyar kultúrát, hanem egyszerűen lenézte, megvetette, vagy értéktelennek, másodrangúnak, „falúsínak“ tekintette. A vidék zengő, zamatos, kevés idegen szót használó magyar nyelve „parasztos“ volt, a népi tánc „falusi“, a magyar kézimunka, varrottas szépségei, mind „parasztos“. Nemzeti építészet, képzőművészet alig is létezett. A magyar zene kultúrájáért egyáltalán nem rajongott. A falú, amint felszabadult — éppen nemzeti, faji színezetű hagyományai alól — azon mód nekiesett a város értéktelen szemétdombjának. Természetesen ebben a „műveltség-lakmározásban“ az ifjúság a szívőkészülék szerepét vitte. Ő kezdte az idegen táncokat táncolni. Ő vette magára a városvége izléstelen ruhadarabjait. Ő kezdte dudolni a „slágereket“, ő kezdte magát és otthonát csipkével, madeirával, recével, stb. díszíteni, ő tette ki a vetett ágat, használt, festett butort. Az ifjúság kezdte építeni azokat a díztelen, lakatlan hodályokat, amelyek olyan sivárrá teszik maholnap falvainkat. *A falusi intelligencia maga pedig ugyanazt csinálta, csak nagyobb vonalúsággal.* És ez mindkét részről a „kultura“ nevében és érdekében történt! Közben pedig az intelligenciánk szellemi színvonalát is a nagyképűség, gőg tartotta magasan s a divat volt belső mozgatója.

Ennek a helyzetnek a veszedelmét, fonákságait a háború után kezdtük észrevenni s ma már világosan látjuk s tudjuk azt is, hogy a helyzet sok tekintetben vigasztalóbb és biztatóbb a középosztály ré-

szeről. Asonban megtörtént a katasztrófa a falusi ifjúsággal. A háború utáni iskolában nem tanult meg folyékonyan olvasni, szellemi táplálékát tehát ma is inkább a hallás útján szerzi. Nem tanult meg gondolkozni se s ma a felfogó képessége sokkal szűkebb, mint a régebbi nemzedéké. Nemzeti multja és jelene, a közéletből ugyyszólván semmivel se hat rá. Történelmi ismeretei — mint hallás útján szerettek — hiányosak. Önmaga ösztönös faji életét saját maga vetkőzte le. Gazdasági szakműveltséget a nagy konjunktúra idején már csak azért se szerzett, mert érdeklődése elfordult a saját felfogásától. Az állam kulturája más faj képzeletével tarkítja lelkét. Ezek után elképzelhető földműves-ifjúságunk művelődés-színvonala. Üresen, mérgezett lélekkel, tudatlanul, tanácstalanul, magára maradva áll, a beállott gazdasági depresszió még azt a szennykultura-szivárgást is eldugja, amire be volt állítva az érdeklődése. (A jól végzett lelki munka áldásai ebben a helyzetben kezdenek igazán meglátszani).

Teendők.

Ez a kérdés szelesebb, új tanulmányt igényel, mint amekkora terem van s így csak néhány szóval vázolom a feladatokat:

Közvetett teendő a középosztályunk magyar kisebbségi öntudatának és kötelességeinek a felismertetése, hogy ez öntudatlanul is hasson vissza építőleg a falura! *Közvetlenül* a falu vezetőire hárul a nagy feladat, hogy éppen most, a megtorpanás idejében azonnal gazdasági irányba terelje a földműves ifjúság figyelmét, amely erre kapható. Véget vetni az operett-művelődési mozgalmaknak — szindarab, gazdanap, népünnepély — s elkezdni a pozitív munkát, tanfolyamok, népfőiskolai előadások, stb. útján. Sorompóba állítani a sajtót az ifjúság számára is. (Itt megemlíthetem, hogy a „Református Ifjúság“ c. u. lapkezdeményezés jó eredményekkel kecsegtet. Jellemző, hogy a bő pénzvilág idején nem sikerült e lap megindulása s most, 1933-ban hatalmas érdeklődést váltott ki egy többé-kevésbbé bátortalan kezdeményezés).

„Falú-monográfiák“.

Irta: Dr. Jancsó Béla.

A brassói Ágisz szövetkezet közművelődési szakosztálya magáévá tette az Orbán Balázs-jubileum alkalmával elindult székelyföldi vágyat, hogy az ő emlékét a hozzá legméltóbb módon, a Székelyföld új monografikus feldolgozásával örökítse meg. A „Székelyföld“ 6 óriási kötetének művelődési hősiessége máshol mindenütt köztudattá vált volna, de nálunk korábban csak kevés erdélyi szakember méltányolta érdeme szerint s ma már alig ismerik. Az új terv kibővíti az Orbán Balázs elgondolását és kimondja: „*Fel kell mérni az erdélyi magyarság helyzetét egy új és a mai viszonyoknak megfelelő monográfia elkészítésével*“. 1933 december havában közölt felhívásában, melyet a megbízott

szerkesztőbizottság tagjai: Elekes György dr., Kacsó Sándor, Körösi K. Sándor és Szécsi Sándor irtak alá, körvonalozza először tervét, közelebbről pedig megjelentette részletes munkatervét és kérdőívét is, amelyből aztán egész nagyvonalúságában kibontakozik ez a mozgalom.

Nagyvonalúság az elképzelésben. Az egész erdélyi magyarság állapot-rajzát kívánja adni. Számba venné az összes magyar falvakat, de nem hagyja ki a városokat sem. A munka első mozzanataként, Orbán Balázs emlékének áldozni akarva, a történelmi Székelyföldet (Udvarhely, Csik, Háromszék, Ósmarosszék, Aranyosszék és a Csángóföld) s a vele határos, legalább 50 százaléknyi magyar lélekszámú községet veszi feldolgozás alá. Kérdőíve az „Erdélyi Fialatok” kérdőíve alapján és részbeni kibővítésével a falu földrajzi fekvéséről, történetéről, lakossága általános jellemzéséről, nemzetiségi s vallási megoszlásáról, határáról, birtokmegoszlásáról, gazdálkodásáról és gazdasági intézményeiről, iparáról és kereskedelméről, a falu terheiről, általános műveltségi és egyházi életéről, közművelődési intézményeiről, közösségi érzékéről, egészségügyéről, néprajzáról (lakóház, népművészet, népköltészet, ruházkodás, népszokások) tesz fel irányító kérdéseket azzal a meghagyással, hogy ezek alapján összefüggő folyamatos adatokat tartalmazó válaszokat vár. *A legnagyobb tárgyilagosságot kívánja.* „Ennek a munkának a tényekre van szüksége, mert csak a tények ismerete jelent erőt. Politikai és más tudományos munkához illetlen szempontokat el kell tüznie magától, mert csak akkor lesz értéke, ha teljesen megbízható és minden elfogultságtól mentes“.

De nagyvonalú a megvalósítás terve is. Akik az eddigiekből azt hiszik, hogy naiv álmodozók megvalósíthatatlan fellegjárásáról van szó, csalódnak. A *Falú-monográfiák* — így nevezik mozgalmukat — tervezői a földön járnak és nagy gyakorlati érzékkel kísérik beindítani ezt a szerintük is sok-sok évre terjedő munkát. Egy-két ivenként hetente (eleinte ritkábban) megjelenendő füzetekben hoznák ki a Brassóban összegyűjtött és Kolozsvárt egy tudományos szakbizottság kritikáját megállott anyagot, amely egy-egy falú (vagy kisebbeknél többé együtt) feldolgozását adná (városokét 2--4 füzetben), úgy azonban, hogy a falú állapotrajza lenne csak benne „a fénykép hűségével“, míg a néprajzra, népművészetre vonatkozó részeket vidékenként, illetve megyénként írják meg az adatokból szakemberek. E részek külön számozással összeköthetők. A falvak megyék szerint csoportosulnak és számoztatnak. A megjelenés sorrendje az első Lengyelfalva után (Orbán Balázs szülőfaluja) sorshuzás útján váltakoznék vidékenként, hogy a példányonkénti eladást mindenütt folyamatosan tegye lehetővé.

Nem kevésbé nagyvonalú a feldolgoztatás módja. „A kitűzött feladatot az adott viszonyok között csak a székely „kaláka“, a magyar „közmunka“, vagy a szövetkezés alapján végezhetjük el“. „A füzetek előkészítését és terjesztését a *munkatársak szövetkezete* végzi“. Hívó szóval fordul ezért főleg a falvakon lakó intellektuelekhez. Szellemes módon a munkatársakat egyben a terjesztés által anyagiilag is hozzáköti a tervhez. A füzetenként megállapított 2000 lej tiszteletdíj jelentős összegéhez az a kötelezettség járul, hogy falun 5, vá-

rosban 30 példányt füzetenként elhelyez. Ebből még külön 10 százalékot kap (többetnél 20 százalékot, míg kevesebbnél arányosan kevesebbet).

Mióta kisebbségi sorban élünk, az erdélyi magyarság állapotrajzának adatszerű és mégis közérthető formában való felvétele felé ez a terv a legjelentősebb lépés. A szászok a Barcaságot 13 kötetben dolgozták fel, a Magyarországi Városok Szövetsége és a Szlovenszkói Kazinczy Társaság város-monografiákra hirdet pályázatot és minálunk a legsötétebb tájékozatlanság és *döbbenetes adatrólküliség* uralkodik legegységesebb és legéletbevegősebb életfolyamataink mai helyzetét illetően. Az erdélyi magyar ifjúságnak lapunk által kezdeményezett falú-munkája ebben az irányban is úttörést jelentett, de éppen itt, az adatgyűjtés terén, mutathatta fel a legkevesebb eredményt, mert az egyetemi hallgatók (még az odaválósiaiak is) csak keveset vannak falun. A Falú-monografia elképzelése a gyűjtés folytonosságát biztosítani látszik, mikor a falvakon *letelepedett* értelmiségre és értelmésekre épít, megadva annak lehetőségét (ami kívánatos is), hogy a magyar ifjúság falú-munkájának *adatgyűjtő része* ide bekapcsolódhassék. Az erdélyi magyarság *kérdéseinek* tudományos felmérésében — melyet az Erdélyi Fialatok legközelebbi programjának tűzött ki — nélkülözhetetlen az az állapotrajz, amit a Falú-monografiák nyújthatnak. De ennek a folyamatnak megvan a jelentősége a falú-munkások tudományos kiképzését illetőleg is, ami állandó gondját képezi lapunknak.

De igen nagy közvetett gyakorlati jelentősége lehet a *falvak megsegítésénél*, mely végeredményben minden falú-munkának célja és amely az *egész* erdélyi magyarság megsegítésének útja is. A munkaterv szerint egyik legfontosabb célkitűzés az, hogy a falvak anyagi és erkölcsi, kulturális vagyonát számbavegye és *a gazdaságilag egyseges területeket összefogja, hogy ennek alapján egészséges és átfogó szövetkezeti rendszer legyen kiépíthető.*

A Falú-monografia azáltal is hatalmasan alátámasztja a szövetkezeti eszmét, hogy a munkatársakul hívott lelkészeket, tanítókat, tanítónőket és minden más érdeklődőt, mint munkatársak szövetkezetét: *szövetkezeti alapon állítja a cél szolgálatába*, hatalmas nevelő munkát végezve így a szövetkezeti szellem felébresztése körül. Egyúttal nagy kísérlet ez arra, hogy a szövetkezeti eszmét szélesebb körben hogy lehet felhasználni sok ember művelődési együttműködésére.

Nincs az erdélyi magyarságnak olyan életterülete, amelynek ne lenne égetőbbnél égetőbb szüksége a Falú-monografia által elkészítendő állapotrajzra. Nincs olyan terület, ahol ennek elkészülte hatalmas haladást ne eredményezne, még abban a nagyon valószínű esetben is, ha a mű tudományos szempontból a munkatársak készületlensége folytán sok kívánnivalót is hagyta hátra. Tudományos életünknek mai adatokat adva, korszerűvé tehetné. Gyakorlati életberendezkedéseink számára kiindulási pontot nyújtana. Az ifjúságnak a gyűjtés, annak tudományos feldolgozása, a szövetkezetek leendő szervezése által magasabb célt és egyben kenyeret jelenthet. — És létalapunk a falu megmentése felé komoly lehetőséget ad. A gyűjtés munkájába minden nemzedék falu-felfogásu embereit összefogja, így a gyűjtést egye-

temessé és hatásossá teszi és alátámasztja az ifjúság hatásos falu-propagandáját és falu-munka előkészítését. Öntudatos erdélyi magyar fiatal nem kerülheti el, hogy ebbe a munkába közvetve, vagy közvetlenül be ne kapcsolódjék. (Lapunk munkatársi jelentkezéseket elfogad és jelentkezőknek munkatervet küld a Falú-monografia szerkesztőségének megbízásából.) Hiszen ennek a nagyszertien elgondolt tervnek a *végrehajtása rajtunk is áll*. Ha ebből a fiatalok számára különösen életbevágó munkából magyar nemtörődömséggel („miért épen én dolgozzam“, „elvégzik mások“ stb.) kivonjuk magunkat, miénk is a felelősség a sikertelenségért és annak következményeit további elesettségtünkben mi magunk, a fiatalság fogjuk leginkább viselni.

Főiskolás élet.

A Székely Társaság Főiskolás Szakosztálya és az eljövendő főiskolás élet.

A generációs törekvések, ideológiai építések helyét a főiskolás életben a hivatásos építőmunka gondolata foglalta el. Az ifjúság nem csak ideológiát akar építeni légüres térbe, hanem készülni akar hivatásos munkájának betöltésére. Észrevette azt, hogy az ő helye népünk lelki, gazdasági és társadalmi irányításánál van. Tehát hivatása van. Őrhelyet tölt be. Ezek a munkák az utolsó két évben főként a különböző egyházak kereteiben szerveződött főiskolás egyletekben történtek, mert a Főisk. Szakosztály életét megzavarták a Társaság életében történt sajnálatos surlódások. Ezek most már végetértek, új munkalehetőségek nyíltak meg. És itt kapcsolódnak be a Székely Társaság Főiskolás Szakosztályának jövődöbeli feladatai és köteleiségei.

A magyar főiskolás ifjúság évekig tartó küzdelmek között próbálta kivinni a jogiszemélyiséggel bíró magyar egyetemi egyesület alakitását. Az egyetemi szabályzat ennek lehetőségét nem adta meg. Így a főiskolás ifjúság a különböző felekezeti egyesületekben tömörült. Ennek meg van a maga nagy jelentősége egyháztársadalmi szempontból, de meg van a nagy hátránya is. Az erdélyi lélek különös adottságánál fogva alkalmas az elkülönödéésre és a kényszerítő körülmények még elősegítették ezt az elkülönödést. A főiskolások tömörítésének parancsoló szükségességéből alakult meg a Sz. T. F. Sz. És az a pár év, mely az egyesület hátamögött van, igazolja létjogosultságát. A szakosztály most új utakon próbál elindulni. Először is még jobban tömöríteni akarja az erdélyi magyar főiskolásokat. Tehát érdeképviselet. S mint ilyen csak akkor tudja betölteni hivatását, ha a főiskolásokat valóban tömöríti is. Másodszor új, a múlt tapasztalatain felépülő munkaprogramjával a hivatásos gyakorlati munkára akarja felhívni és nevelni az ifjúságot. Meg akarja ta-

nítani azt a nagy igazságot, hogy próbáljunk egyszer mi önmagunkon segíteni, hogy aztán tudjunk másokon is segíteni. E munkaprogram egyik lényeges részeként még az iskolai év végén felállított információs irodáját a Székely Társaság helyiségében (Calea Victoriei No. 11), mely iroda az egész nyár folyamán is fog működni és pontos információt fog nyújtani bárkinek a főiskolás életre vonatkozólag. Az őszi folyamán pedig felállítja elhelyezkedési és diáksegélyzési irodáját is. Munkaprogramjának többi részét természetesen az új iskolai év beállításával fogja megvalósítani.

Az Sz. T. F. Sz. új utakon indult és akar haladni. A hivatásos építő munkára akarja nevelni és szoktatni a főiskolás ifjúságot. S hogy ez valóban valóság is legyen, az az erdélyi magyar főiskolásoktól függ. S különösen azoktól, akik most lépnek be a főiskolás életbe. Fogjunk kezét az új jövőendő megteremtése érdekében. S talán akkor megoldódnak mindazon problémák, melyeknek izzó köhójában ég ma az erdélyi magyarság.

Erdő János.

Sz. T. F. Sz. elnöke.

Az IKE kilencedik főiskolás konferenciája, Nádasdarócon (Kolozsm.) lesz. Gazdag programja a következő: Junius 27, szerda: d. e. 8—9-ig: Bibliaóra. A hit. Zsid. 11:1; János 5:1—5. D. e. 10—12-ig: Megbeszélés. A református középiskola hite. (Dr. Kristóf György). D. u. 5— $\frac{1}{2}$ 7-ig: Megbeszélés. Időszerű tudományos feladatok. Este 8-kor: Tábor-tűz, előadás, áhitat. Külmisszió és a nyugati keresztyénséggel való kapcsolataink. — Junius 28, csütörtök: d. e. 8—9-ig: Bibliaóra. Keresztyén felelősség. Lukács 10:25—37. D. e. 10—12-ig: Megbeszélés. Irodalom és keresztyénség. (M. Nagy Ottó). D. u. 5— $\frac{1}{2}$ 7-ig: Megbeszélés. Szemben a valósággal. (Gazdasági kérdések) (Vita Sándor). Este 8-kor: Tábor-tűz, előadás, áhitat. Nyelv-újító mozgalom, (Brüll Emánuel). Junius 29, péntek: D. e. 8—9-ig: Bibliaóra. Keresztyén közösség. I. Kor. 12:12—27. D. e. 10—12-ig: Megbeszélés. Zrinyi Miklós. (László Dezső). D. u. 5— $\frac{1}{2}$ 7-ig: Megbeszélés. A református ember és a közélet (Imre Lajos). Este 8-kor: Tábor-tűz, előadás, áhitat. A közelmúlt történeti erői (Tavaszy Sándor dr.) Junius 30, szombat: D. e. 8—9-ig: Bibliaóra. Hittünk cselédei. Galata 6:9—10. D. e. 10—12-ig: Megbeszélés. Református misztika (Tavaszy S). D. u. 5— $\frac{1}{7}$ 7. Megbeszélés. I. K. E. ügyek. Este 8-kor: Tábor-tűz, előadás. Nyári feladatok. Julius 1, vasárnap: D. e. 8—9-ig: Bibliaóra. Sáfárság. Máté 25:14—30. D. e. 10—11-ig: Istentisztelet, tartja: Sas Kálmán mezőtelegdi lelkész. D. u. 3— $\frac{1}{2}$ 5-ig: Megbeszélés. Ifjúságunk és a műveltség. (Debreceni László). D. u. 5— $\frac{1}{2}$ 7-ig: Ünnepegy. (Hagyományokról.) Maksaay Albert. Este 8-kor: Bezárás.

A Székelyek Kolozsvári Társaságának Főiskolás Szakosztálya május 31-én este 8 órakor tartotta meg évi rendes tisztújító közgyűlését. A lelépő tisztikar és választmány jelentését, amelyet Baczó Gábor elnök olvasott fel, a közgyűlés köszönettel elfogadta.

Dr. Jancsó Béla választási elnökleje alatt a közgyűlés jelölőbizottságot küldött ki Miklós András elnökletével, melynek indítványára egyhangulag megválasztották a következő tiszikart és választmányt: elnök: Erdő János, alelnök László András, választmányi tagok: Demeter László, Fejér Miklós, Ilyés Elemér, Jári Árpád, Jakab Jenő, Juhász István, Kiss Ferenc, Kórén Béla, Tökés István, Varga Árpád. — Erdő János székfoglalójában a régi célkittűzésekhöz a diákönsegélyezés gyakorlati feladatát is programba vette. Az ülés Dr. Jancsó Béla záró szavaival ért véget.

Pályaválasztás — elhelyezkedés.

Pályaválasztási tanácsadó és főskolat tájékoztató.

Szerkesztette a kolozsvári magyar főiskolás testületek kiküldött szerkesztőbizottsága. Cluj-Kolozsvár, 1934. Kiadja a Székelyek Kolozsvári Társaságának Főiskolás Szakosztálya. 120 oldal. 16-od rét. Ára főiskolásoknak 15, másoknak 25 Lej. Megrendelhető Főiskolás Szakosztály tájékoztató irodájában Str. M. Foch 11.

Öt évvel ezelőtt az Ifju Erdély kiadásában jelent meg az első ehez a fűzethez hasonló tájékoztató irás. Arra a fűzetre akkor, amikor még semmi főiskolás sajtóorgánium nem volt, amikor még a kezdet legelején állottunk a főiskolás élet szervezésében, azért volt szükség, hogy a teljes tájékoztatásban némi világosságot tudjunk adni. Azóta öt sulyos esztendő telt el. Kialakult az erdélyi magyar főiskolás élet, tapasztalatokra és tanulságokra tudunk visszanezni. De amire ez a főiskolás front kialakult, az egész front szinte létjogában omlik össze, mert öt évvel ezelőtt arra kellett még az ifjúságot biztatnunk, hogy jöjjön a romániai egyetemekre, ez a fűzet pedig, amelyet lapunk kezdeményezésére az összes kolozsvári magyar főiskolás alakulatok vezetősége állított össze, ma azt a szomorú igazságot hozza, hogy alig van ebben az országban olyan pálya, ahol egyetemen szerzett diplomájával a magyar fiatalság

életet tud teremteni. Az első tájékoztatót a biztató, bátorító, hívó szeretet, ezt pedig a legmélyebben aggódó barátság tette a most érettségiző magyar ifjúság tanuló asztalára. A középiskolát végigküzdő, gondokkal terhelt ifjúságnak új gondokat adott. Nagy értéke a tájékoztatónak, hogy sokkal realisabb és konkrétobb formában ad tanácsot az ifjúságnak, mint az Ifju Erdély öt év előtt kiadott tájékoztatója. Sorba veszi az összes pályákat és mindenik pozitív és negatív lehetőségen végig vezet az olvasókat. Sajnos, az egyes pályákról szóló tájékoztató sorokból több ide ne jöjj, mint itt helyezkedj el figyelmeztetés hangzik. Talán az orvosi és mérnöki pálya az, ahol még a legtöbb reménységgel tud ez a generáció elhelyezkedni. Kisebbségi tanárjelölt annyi van minden szakon, hogy a mai egyetemi kontingens legalább ötszörösen mulja felül a ténylegesen létező szükségletet.

De a füzet minden negatív eredményének is van egy nagy pozitív értéke. Ennek a füzetnek is rá kell végre döbbsentenie a maga igazi szervezésének kérdését mind- eddig elodázott magyarságot arra, amit más évek óta hirdettünk, hogy még több magyar főiskolát végzett fiatal emberre van szüksége az erdélyi magyarságnak, mint amennyivel az egyetemi hallgatók között rendelkezik. Csak optikai csalódás az, hogy sok a magyar egyetemi hallgató. A valóság az, hogy akkor, amikor egyetemi hallgatóink nagyszáma miatt panaszkodunk, valójában nincsen meg a valóságos utánpótlása a hadsorokból kidülő magyar vezető intelligenciának. *Népünknek több magyar vezető emberre volna szüksége, mint amennyivel tényleg rendelkezik. Többet pedig azért nem tud felvenni, mert nincsen erre megszervezve.* Itt van óriási jelentősége annak, amit a füzet 27. oldalán mond Jancsó Béla dr. a magyarság szövetkezeti alapon való megszervezésének jelentőségéről. Ha a mai magyar vezetőség vak marad és nem tesz semmit a magyarság élete érdekében való beíró megszervezésére, ha ebben az egyre nagyobb számban munkanélkülivé váló új intelligenciát nem tudja, vagy nem akarja támogatni, nemcsak az intelligenciának, de az egész erdélyi magyarság-

nak is elárulta az ügyét. Nem lehetne szörnyűbb tragédia, mint különkülön pusztulni el a magyar vezető nélkül maradt népnek és a magyar munkalehetőség nélkül maradt fiatal intelligenciának akkor, amikor új kisebbségi helyzetünkben igazán megfelelő szervezkedés mellett ez a két magyar réteg, a két legértékesebb ma egymás felé meginduló magyar réteg egymást megtudná tartani.

Az az összefogás, ami ezt a füzetet úgy az öregek, mint a fiatalok részéről összehozta, némi reményt ad arra, hogy mégis csak meglátjuk a közös sors nyomorúságán túl az általunk biztosítható közös jövőndő körvonalait, Az ifjúság egyre duzzadó árjának végre mégis csak meg kell találni azokat a csatornákat, amelyeken át megtermékenyítheti a magyar vezetők nélkül maradó erdélyi magyar tömegek életét. Ha ezt az ifjúság nem tudja megtenni, ha nem tudja a maga egzisztenciáját megteremtteni, akkor az idő ki-mondotta felettünk a halálos ítéletet.

Amikor ez a füzet a legnagyobb kérdés elé állítja az erdélyi főiskolára készülő és főiskolás ifjúságot, egyben a legnagyobb feladatot is állítja eléje, a kisebbségi magyarság minden irányu új, ön-maga életét biztosító megszervezését. *László Deszö,*

S z e m l e

A magyarországi főiskolai hallgatók szociális és tanulmányi viszonyai az 1932—33 tanévben. A Magyar Statisztikai Szemle⁴⁴ 1934. febr. számában dr. Jánki Gyula hosszú és statisztikai táblázatokkal alátámasztott cikkben foglalkozik a magyarországi főiskolások szociális és tanulmányi viszonyaival. Ez a cikk élénken világít

rá arra a tényre, hogy a szellemi pályákra készülő ifjúság ma talán minden országban ugyanazon problémákkal viaskodik, természetesen nálunk ezt még a kisebbségi sors is súlyosbítja. A legfőbb probléma ott is az egyetemi évekhez szükséges költségek előteremtése, továbbá az elhelyezkedés. Ez határozza meg a tanulmányi elő-

haladást, sőt a tanulmányi színvonalat is, amennyiben a szellemi kiválasztódást gátolja s a verseny alapjául az anyagi lehetőséget teszi.

A legszembetűnőbb jelenség az, hogy a falu népe feltűnően kis mértékben járulhat hozzá a középosztály gerincét jelentő értelmiségi réteg kialakulásához. Az összes hallgatók 12,30%-ának szülője őstermelő (1932-33 tanévben) s ezeknek megoszlása sem arányos az egyes karokon, mert amíg a hittudományi karokon 31,10%-át teszik a hallgatóknak, a műegyetemen csak 3,60%-át. Ehhez még hozzá kell vennünk azt is, hogy az őstermelők nem mind jelentik a falu népét, mert hiszen a falusi földbirtokos is ide sorozódik. Mivel a hallgatók zömének szüleinek is már ehhez az osztályhoz tartozott, fel-frissítésnek alig látjuk nyomát.

Némileg másképpen áll a helyzet, ha azt vizsgáljuk, hogy a megfelelő munkakörben a főiskolások szülei milyen szerepet töltenek be. 1927-28-1932-1933 tanévek folyamán a segédszemélyek gyermekeinek aránya 8,10%-ról 13,30%-ra emelkedett, a tisztviselő-gyermekeké 62,10%-ról 61,0%-ra, s az önellők gyermekeinek aránya pedig 29,80%-ról 25,70%-ra esett. Itt tekintetbe kell vennünk azt is, hogy önellónak számít a kis vagy törpebirtokos paraszt is, tehát a fel-frissítésnél a segédszemélyzet adatai mellé bizonyos arányban hozzáveendő az önellők adatai is. Vajjon a 4,10%-os esés nem éppen a falunépének elszegényedéséből keletkezett? Tehát a fel-frissítés tekintetében nem vagyunk olyan optimisták, mint az említett cikkirő, annál is inkább, mert a szülők 64,40%-a közalkalmazott és szabadfoglalkozású értelmiség, 17,10% nyugdíjas tisztviselő, míg az egyéb foglalkozási ágakra együttvéve csak 18,50% jut.

A szociális viszonyokra jellemző az is, hogy még mindig 1162 (7,40%) főiskolás teljesen a maga erejéből tartja el magát és tanul is amellett. A jogi pályára való tolongást szintén a szociális viszonyok teszik érthetővé, mert a jogász tanulmányai mellett állást is vállalhat, de ezenkívül több mint 500 joghallgató távol lakik az egyetemtől s csak vizsgára jár fel.

A tanulmányi előhaladásnál szintén olyan jelenségeket figyelhetünk meg, mint nálunk. Nagy a száma azoknak, akik az érettséget után nem iratkoznak be azonnal, hanem 1—2, sőt több évet

is elvesztenek. 1927—28-ban az érettségizetteknek csak 51,10%-a iratkozott közvetlenül a főiskolára, 1932—33-ban csak 41,30% Vigasztaló jelenség, hogy a jelesen érett beiratkozók száma fokozatosan emelkedik az egyszerűen érettek rovására. Feltűnően nagy a száma az egyes karokról való átiratkozásnak. Nagy azoknak a száma is, akik tanulmányaikat különböző oszoból megezekítették 1—2, sőt több évre. Indokolásul a hallgatók 33,80%-a anyagi, 19,60% betegségi, 19,10% tanulmányi és 27,50%-a egyéb okokat jelölt meg. S végül sokan vannak, akik már egy diplomát megszerettek s most a másik megszerzésén fáradoznak.

Az elhelyezkedési lehetőségeket vizsgálva, megállapítja a cikkirő, hogy a mai szellemi munkanélküliség állandósulni látszik, mert az évente kibocsátott új diplomák száma kb. ugyanannyi ahány új emberre van szükség, viszont jelenleg sokkal nagyobb a diplomások száma, mint az elhelyezettek száma.

Dr. Fogarasi Géza.

A németországi falu-kérdés. Stuttgartban a Neue Deutsche Generation című sorozatban csinos füzetek jelentek meg, melyek a magát kereső ifjúság kérdéseit tárgyalják. Az egyik utolsó számában Hans v. Thünen foglalkozik a német falu és a telepítés kérdésével. (Das Land, die Rettung der jungen Generation). Ez a könyv értékes problémákat vet fel, melyek bár tőlünk egészen különböző viszonyokból indulnak ki, mégis általánossakká válnak és ideáljaikkal felénk is mutatnak.

Németországban a faluhoz való visszatérés a munkanélküliség leküzdéséért szükséges, a munkanélküli fiatalok tömegeit lehetne v. Thünen szerint a falura visszatelepíteni, ahol biztos megélhetést találnának. Statisztikák bizonyítják, hogy kerti veteményekből még mekkora behozatalra szorul Németország, a telepések munkája megszüntethetné ezt a behozatalt. A továbbiakban v. Thünen a telepítés módját, megszervezését, berendezését világítja meg. A telep egy szoros közösséget fog alkotni, amit a telepések saját munkájukkal építettek fel és melyben munkájuk egymást kiegészíti.

A falu, a föld tehát még megélhetést kínál iparosnak és kertész, gazdász embernek egyaránt. A telepnek közös megalapítása és a benne való közös munka azonban ennél sokkal többet ad; életideált. Nem visszafelődést

jelent a kultúrában, hanem ellenkezőleg egyetlen lehetőségét a kultúra újabb egészszéges kibontakozásának. A nő és férfi viszonyát természetes együttműködéssé teszi. A telep élete a család erejére és a barátságra, összetartozásra épül. Új értéket ad az egyéni munkának, lehetőséget ad az alkotó ambícióknak, melyeknek, mindenki élvezheti az eredményét, de letörni a csak feltűnni, elszakadni akaró egyéniséget. A közös munka, az egymásrautaltság, az egymás kiegészítése a polgárnak új fogalmát hozza magával, amire Thünen a jövő államátakarja építeni, Ezt az államot nem a törvények, hanem az öntudatos közös munka tartják össze és így közigazgatása nagyon leegyszeresül. A v. Thünen fejtegetéseiből megjegyezhetjük azt, hogy a falu mindenütt új életlehetőségeket rejt még és a faluhoz való visszatérés felszabadítja az embert a mai civilizációtól megnyomorított helyzetéből. Visszaadja az egyéni munka lehetőségeit, a tehetség értelmét és ezzel munkakedvet ad. Összhangba tudja hozni az egyént a társadalommal és ezzel kiegyensúlyozott kultúrát hoz létre.

A v. Thünen eszméi lehetnek utópisztikusak és tőlünk távolállók is, de kivezető utat keresnek a káoszról és egy mindenféle megérzett, szükséges életideált fejtenek ki.

Vita Zsigmond.

„Gând românesc“ aprílis számában Victor Jinga, a helybeli gazdasági akadémia tanára, ismerteti dr. Gh. Dragoş könyvét az erdélyi szövetkezeti mozgalom történetéről és jelenlegi helyzetéről. (Dr. Gh. Dragoş; Cooperația în Ardeal, istorie, situația actuală, perspective. Imprimeria Națională, București, 1933. Pag. 198.) A szóbanforgó könyv tényleg egy nagy hiányt pótol és ismerete feltétlenül szükséges mindenkinek, aki a szövetkezeti kérdés valamelyik ágával foglalkozik. Mivel a könyv nem jutott el szerkesztőségünkhez, így hívjuk fel olvasóink figyelmét rá. A szerző feldolgozta mindhárom erdélyi nép szövetkezeteinek történetét és jelenlegi helyzetét. Legelőször a szászok szervezték meg a maguk szövetkezeti mozgalmát, azután a románok s végül a magyarok, akik csak 1880-ban fogtak hozzá a szövetkezetek alapításához. 1913 végén 108 román hitelszövetkezet volt és néhány más jellegű. Ezek a világháború után

új fejlődésnek indultak, szemben a magyar szövetkezetekkel, melyek bizonyos visszaesést mutatnak főleg azért, mert eddigi gazdasági összekötéseik az új helyzet miatt megszűntek. Szerző különösen nagy szerepet és jelentőséget tulajdonít a szövetkezeti mozgalomnak a román nép gazdasági jövőjében. Ebben látja egyik legfontosabb lehetőségét annak, hogy a románság eredményesen harcoljon „az idegen elemek gazdasági törekvései ellen.“ Mindezekből láthatjuk, hogy talán alig van olyan könyv, mely jelenleg többet mondana nekünk erről az annyira fontos gazdasági kérdésről.

B. S.

A dési IKE (kisakadémia) erdélyi előadásorozata élénk érdeklődés mellett folyt le. A vidék természeti és történeti ismeretéről Erdély megismeréséig adott előadásokat minden vidéken meg kellene szervezni. Knizsek Károly (márc. 13.) Erdély szépségeiről tartott több mint negyven vetített képpel előadást, majd Erdély népviseleteit és házipéteit mutatta be. Benedek Géza (márc. 26.) Erdély népeinek területi elhelyezkedését, egymáshoz való viszonyukat és fejlődésüket elősegítő kölcsönhatásait ismertette. Kiemelte a környeztet, a faj és a föld tanulmányozásán kifejleszthető önismeret szükségét. Godra Erzsébet (márc. 29) Erdély történetében három állomást mutat ki: a szervezetlenség idejét a magyar honfoglalásig, Erdély bekapcsolódását a magyar állami életbe, mely Mohácsig jórészt csak külső szervezést jelentett és Mohács után a kialakuló és lassanként lelki tulajdonsággá vált belső szervezettséget, mellyel Erdély a befűről jövő elhatározások földje lett, elveit Nyugat kultúrájából merítve, — Benedek Géza (ápr. 9.) az erdélyi magyarok, különösen a székelyek történeti és kulturális hivatásáról beszélt. Szabó Izabella (ápr. 23) Erdély román népét ismertette történelmében és mai törekvésein keresztül. Felsorolta a román nép kulturális fejlődését megindító és fejlesztő magyar tetteket: a birtokadó és egyházalapító királyi privilégiumoktól Rákóczy román bibliáján át a 48-as idők önkéntes jobbágy felszabadításáig. Léber Erzsébet (máj. 7) a népköltészetéről beszélt, felhívta a figyelmet a sajátos erdélyi és marosmenti népdalok gyűjtésére és tanulmányozására. Dr. Jancsó Elemér (máj. 13.) Erdély impériumváltozás utáni

magyar irodalmának fejlődéséről adott áttekintést. Ifj. Parádi Ferenc (máj. 20) Szamosmegye életét írta le az ösmerbertől napjainkig. Érdekes térképeken és táblázatokon mutatja be a megye kialakulását, a történelmi fordulópontok és viharok okozta pusztításokat,

vázolja a megye sorsát irányított gazdasági tényezőket s a megyéből kiinduló országos viszhangra talált szellemi mozgalmakat. Dr. Bene Ferenc előadása Dés város történetéről a nyári hónapokra maradt.

—

Az Erdélyi Fialatok pályázatai a középiskolát most végző magyar fiúk és leányok számára.

Az Erdélyi Fialatok magyar nyelvünk és művelődésünk kérdésének mai állapotáról valóságos képet óhajt nyerni, hogy ennek alapján nyelvünk és művelődésünk érdekében tölünk telhetőleg tegyen is valamit. Egyszermind megnyilatkozási alkalmat óhajt nyújtani azoknak a magyar fiúknak és leányoknak, akik a középiskolát most végezték el, hogy értekeiket nemes szellemi versenyben felmutathassák. Ezért pályázatot hirdet alábbi tárgykörökben feltüntetett tárgyakon belül összel zárthelyi írásbeli versenyen megadandó kérdésekre.

I. *A magyar irodalomból* tetszés szerint választható ez a két tárgykör: 1. Br. Eötvös József irodalmi munkássága 2. A XX. századi magyar líra 1919-ig különös tekintettel Ady, Babits, Juhász Gyula, Kosztolányi Dezső és Tóth Árpád költészetére.

II. *A magyar művelődéstörténetből* alábbi 12 nagy magyar munkásságából valamelyiké lesz az írásbeli tárgya: Gr. Széchenyi István, gr. Mikó Imre, br. Orbán Balázs, Körösi Csoma Sándor, Bolyai Farkas, Bolyai János, Semmelweis Ignác, Vásárhelyi Pál, Barabás Miklós, Fadrusz János, Liszt Ferencz, Munkácsy Mihály.

III. *A magyar történelemből*: Az erdélyi népek egymáshoz való viszonya a XVII. században.

IV. *A falu-kérdéséből*: A világháború utáni erdélyi magyar falú.

V. *Az ifjuság kérdéséből*: A világháború utáni magyar ifjuság törekvései.

Pályadíjak: minden pályázatnál 1. díj: 1000 lei, 2. díj, 300, 3. díj 200 lei. Összesen egy-egy pályázatnál: 1500 lei, az egész pályázatnál 7500 lei. Az egyes pályadíjak a bírálóbizottság véleménye szerint megoszthatók ill. felemelhetők, de csak az egyes pályázatra szánt 1500 lei keretén belül.

Mi a zárthelyi írásbeli verseny? A fent felsorolt tárgycsoportokon mint általános területen belül egy meghatározott, adott kérdést kapnak a résztvevők, amelyre írásban kell feleletet adniok 5 óra idő alatt zárt helyen. Dolgozatukra nevüket nem írják alá, csak jeligét tesznek rá, s ugyanezt a jeligét egy levélborítékra is rá írják és a levélborítékba nevüket betéve, azt lezárják. Ezeket a jeligés leveleket csak a verseny eredményének közlésekor bontjuk fel.

A feladott kérdések alkalmat fognak adni az illetőknek a kérdéses tárgykörben való olvasottságuk megmutatására. A tárgyi tudás mellett *elengedhetetlen általános feltétel a helyes magyarság és a jó stílus*. A mindezekben egyenlők közül előnyben részesülnek az elbírálásnál azok a művek, amelyek szerzőik helyes ítézőképességéről és gondolkozásáról tesznek bizonyosságot. Hogy a jelentkezők a nyár folyamán is kiegészíthessék tájékozottságukat ezekben a tárgy-

Falusi ifjusági könyvtárak számára

lapunkat olcsóbbá kívánjuk tenni, hogy lehetővé tegyük azt, hogy falusi testvéreink is olvashassák az Erdélyi Fialatokat. Ezért falusi ifjusági könyvtáraknak lapunkat a fő és középiskolások előfizetési díjáért (egész évre 70, félévre 45 lei) adjuk. — Kérjük olvasóinkat, hogy erre hívják fel a falusi ifjusági könyvtárak figyelmét.

körökben, a szerkesztőség minden megadott kérdéscsoportra nézve bibliografiával, forrásmunkák címeivel szolgál a jelentkezőknek.

Azoknak, akik a falu és az ifjúsági kérdés pályázatán óhajtanak részt venni, az Erdélyi Fialatok négy évfolyamának ki nem fogyott számaát és készlemben maradt Falú-füzeteit mélyen leszállított áron, összesen 150 lel-ért adja. Ezek egyszersmind az illető tárgykörökben forrásmunkákúól is elsősorban használhatók. — (A négy évfolyam fősokolás előfizetési ára egymagában 320, a Falú-füzetek ára 70 lei.)

Pályáshatnak olyan magyar fiúk és lányok, akik az 1933—34. iskolai évben a középiskola VII. osztályát elvégezték (főgimnáziumok, kereskedelmi iskolák, tanítóképzők, felsőbb műszaki iskolák növendékei.)

A zárthelyi írásbeli verseny helyét és pontos idejét (1934. október hó második felében Kolozsvárt) a napilapok útján két héttel hamarabb közölni fogjuk. Ugyanakkor közöljük a bíráló bizottságokba felkért legkiválóbb szakembereink névsorát is.

A pályázóknak 1934 október 1-ig kell jelentkezniök személyesen vagy írásban a szerkesztőségnek (Cluj-Kolozsvár, Str. Marchel Foch 11.) Ekkor kell igazolniök, hogy a középiskola VII. osztályát elvégezték és legkésőbb addig az időpontig írásos nyugtával igazolniök kell, hogy az Erdélyi Fialatok ezévi előfizetöi. (Előfizetési díj egy évre: 70 lei.) Ezen igazolások nélkül jelentkezésüket nem fogadhatjuk el.

Az Erdélyi Fialatok a jobban sikerült dolgozatoknak nála és a napilapokban vagy folyóiratokban való közléséről igyekszik gondoskodni. A dolgozatok az Erdélyi Fialatok tulajdonát képezik.

Szeretettel hívunk minden magyar fiút és lányt, aki a középiskolát most végezte el, hogy vegyen részt pályázatunkon. Ezzel saját szellemi érdekeit is szolgálja, azon túl pedig magyar nyelvünk és művelődésünk és ifjúsági öntudatunk fejlesztésének ügyét is.

Kolozsvár, 1934. június hó.

Az Erdélyi Fialatok szerkesztősége.

Lapunk barátaihoz !

Múlt számunkban felhívást közöltünk, hogy lapunk barátai tegyék lehetővé a magyar irodalomból, történelemből, művelődéstörténetből, a falu és az ifjúság kérdéseiből kiírandó pályázatunkat adományaikkal. Öszinte örömmel tudatjuk, hogy felhívásunk eredményes volt. Dr. B. Elek 1500, a Pásztortűz folyóirat 1000, a Pásztortűz barátai 1000, egy baráti kör 1000, lapunk egy barátja 500, Pálffy László 200, Dr. Bernád Agoston és ifj. Szele Endre 100—100 lei-el járultak pályadíjainkhoz. Ez összesen 5400 leit tesz ki. Hálával mondunk ezekért az adományokért köszönetet, ezek tették lehetővé, hogy pályázatunkat jelen számunkban kiirtuk. Egyben azonban kérjük lapunk barátait, hogy bármily csekély összegekkel járuljanak még hozzá a nem fedezett 2100 leíhez is, hogy pályadíjainkat ne legyünk kénytelenek kisebbiteni. A megajánlásokat hírlapilag nyugtázzuk.

Póstán érkezett előfizetések nyugtázása:

Szent-Iványi Sándor 120 lej, Tüdös János 200, Gyárfás Albert 120, Nagy Gabriella 70, Tárcez Béla 100, Sass Kálmán 150, Nacsádi Mária 400, Dr. Jancsó Ö. 80, Jakab Zsigmond 100, Dr. Zágóni István 100, Deák Ferencz 120, Dr. Zsakó A. 200, Szabó Eszsebet 60, Dr. Bartha Ignác 60. Járos Andor 120, Dr. Keresztes Zsigmond 70, Bölöni Pál 40, Dr. Parádi Kálmán 120, Szent-Iványi Sándor 120, Eröss Lajos 120, Dr. Gál Kelemen 60, Biró Gábor 40, Bekess Károly 60, Dr. Imre Lajos 120, Mózes Károly 120, Dr. Darkó Ákos 120, Mester Mihály 120, Dr. Biró Venczel 120, Dr. Szilágyi Olivér 40, Sipos Lajos 70, Biró Sándor Udv. 120, Dr. Barabás Andor 120, Debreczy Sándor 100, Döme Bálint 120, Imreh Dezső 120, Dr. Konsza Samu 120, Nagy Sándor 120, Ref. Székely Mikö koll. 120, Tárcez Béla 120, Vitális István 190, Nagy Imre 500, Dánér Lajos 60, Czirják Anna 100, Gödri Endre 70, Horváth Viktor 30, Szász Vilmos 70, Farkas Jenő 70, Kovács Kálmán 70, Mihály Zoltán 70, Pálffy Antal 120, Egei Jenő 100, Dr. Bernád György 150, Hegyi István 60, Juhas László 90, Nagy Miklós 70, Mester István 50, Morvay Pál 30, Tóth Lajos 100 lei. (Folyt.)

CENZURAT.

Felelős szerkesztö és kiadó: László Dezsö.